
Water- schapspeil 2024

Water als verbindende factor

 UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

Colofon

Uitgave

Unie van Waterschappen

Postbus 93218

2509 AE Den Haag

www.unievanwaterschappen.nl

Drukwerkproductie

De Bink Opmeer

Bronvermelding

Unie van Waterschappen, WAVES, ABF Research

Voorwoord

Water vraagt om samenwerking

Het werk van de waterschappen wordt steeds uitdagender en complexer. De druk op de waterkwaliteit neemt toe. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma vraagt om voortdurende innovatie. Weersextremen, zoals droogte en hoosbuien, zijn de nieuwe realiteit. Hier moeten we onze leefomgeving op inrichten. Niet alles kan meer overal.

Waar we decennialang het water naar onze hand hebben gezet, moet Nederland zich nu steeds meer aanpassen aan het water. Dit vraagt om toekomstgericht beleid, waarin samenwerking centraal staat. Als waterschappen zijn wij de experts op het gebied van water en altijd al de bewaker geweest van de toekomst. Maar dit kunnen we niet alleen; we hebben andere overheden hierbij hard nodig. De samenwerking met rijk, gemeenten en provincies willen we dan ook meer dan ooit versterken.

Ons water- en bodemsysteem kent grenzen. Het effect op water en bodem moet leidend zijn in de ruimtelijke ordening. Het mag niet zomaar een puzzelstukje zijn dat later wordt toegevoegd, maar moet de

basis vormen van waar de ruimtelijke puzzel op wordt gelegd. Dit vereist regie vanuit het rijk en een wettelijke verankering van deze aanpak.

De waterkwaliteit staat onder druk. Daarom pleiten waterschappen voor een bronaanpak, waarin vervuiling bij de bron wordt aangepakt in plaats van aan het einde van de keten.

Onze dijken liggen er goed bij, maar de omstandigheden zijn in de afgelopen tien jaar aanzienlijk veranderd. Het extreme weer heeft onvoorspelbare effecten op ons landschap. De noodzaak om de waterveiligheid van Nederland te waarborgen is groter en urgenter dan ooit.

In deze publicatie laten we zien hoe wij als waterschappen werken aan deze opgaven. We hopen te inspireren met onze aanpak en oplossingen. Waterschappen bouwen samen aan toekomstbestendig waterbeheer. We zetten onze gezamenlijke kennis en ervaring in om Nederland veilig en leefbaar te houden, nu en voor toekomstige generaties.

Rogier van der Sande
Voorzitter Unie van Waterschappen

Inhoudsopgave

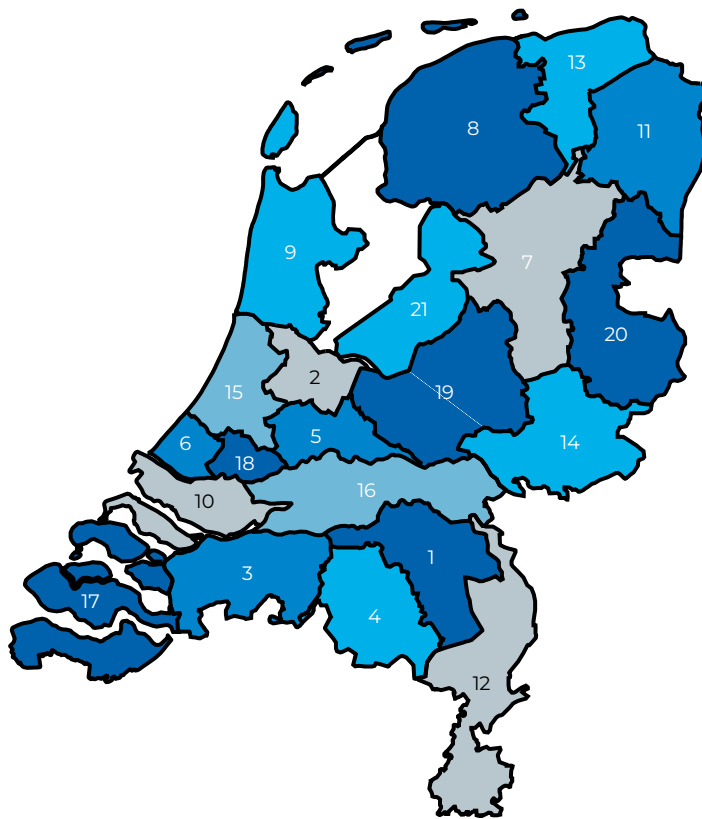
- 3 Voorwoord**
- 4 Inhoudsopgave**
- 7 Inleiding**
- 8 Leeswijzer**
- 9 Deel 1: onze bijdrage aan maatschappelijke opgaven**
  - 10 Inspelen op extremer weer
  - 12 Schone en gezonde leefomgeving
  - 14 Beperken van klimaatverandering
  - 16 Omgaan met schaarse ruimte
  - 18 Samenwerken, dienstverlening en transparantie
- 20 Deel 2: ons waterschapswerk**
  - 21 Duurzame ontwikkelingsdoelen
  - 23 Werken aan waterveiligheid
  - 28 Werken aan voldoende water
  - 34 Werken aan schoon water
  - 38 Werken aan gezuiverd water
  - 43 Klimaatverandering
  - 48 Circulaire economie
  - 52 Crisisbeheersing
  - 55 Onze dienstverlening
  - 60 Onze financiën
- 68 Nawoord: Duik dieper!**

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Legenda

1. Waterschap Aa en Maas
2. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
3. Waterschap Brabantse Delta
4. Waterschap De Dommel
5. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
6. Hoogheemraadschap van Delfland
7. Waterschap Drents Overijsselse Delta
8. Wetterskip Fryslân
9. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
10. Waterschap Hollandse Delta
11. Waterschap Hunze en Aa's
12. Waterschap Limburg
13. Waterschap Noorderzijlvest
14. Waterschap Rijn en IJssel
15. Hoogheemraadschap van Rijnland
16. Waterschap Rivierenland
17. Waterschap Scheldestromen
18. Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
19. Waterschap Vallei en Veluwe
20. Waterschap Vechtstromen
21. Waterschap Zuiderzeeland

Organisatie van de waterschappen

Als waterschappen vormen we de decentrale overheid die verantwoordelijk is voor het regionale waterbeheer. Onze taken zijn onder meer om Nederland te beschermen tegen overstromingen en te zorgen voor schoon en voldoende water. Enkele waterschappen beheren ook wegen in hun gebied. Ieder waterschap heeft een algemeen bestuur. Dat bestaat grotendeels uit gekozen vertegenwoordigers en voor een klein deel uit benoemde vertegenwoordigers: de geborgde zetels. Sinds de waterschapsverkiezingen in 2023 heeft ieder bestuur vier geborgde zetels: twee voor de categorie ongebouwd en twee voor de categorie natuur. Het algemeen bestuur stelt het beleid en de regels met betrekking tot de taken van het waterschap vast. Enkele leden van het algemeen bestuur vormen samen met de voorzitter (dijkgraaf of watergraaf) het dagelijks bestuur. Dat zorgt ervoor dat de plannen worden uitgevoerd. Om alle plannen te bekostigen hebben we ons eigen belastingstelsel. Dat belastingstelsel wordt aangepast. Vanaf 1 januari 2026 hopen we het nieuwe stelsel te kunnen toepassen. Bij de uitvoering van onze taken werken we veel samen met andere overheden (gemeenten, provincies en het rijk). Door de invoering van de Omgevingswet in 2024 versterken we deze samenwerking.

Inleiding

Waterschapspeil 2024 is de negende landelijke rapportage over trends en ontwikkelingen in ons werk aan het regionale waterbeheer. Wij doen hierin elke twee jaar op transparante wijze gezamenlijk verslag van onze resultaten. Deze editie gaat met name in op de periode 2021-2023. Ook geeft deze publicatie inzicht in de manier waarop we bijdragen aan de brede maatschappelijke opgaven waar Nederland de komende jaren voor staat. Water biedt bij veel van die uitdagingen de randvoorwaarden of kansen om tot goede oplossingen te komen.

[Inzicht in het waterschapswerk](#)

Waterschapspeil is ontstaan vanuit onze wens om transparant te zijn over onze werkzaamheden en de financiën die daarmee zijn gemoeid. Met deze rapportage geven we inzicht in de stand van zaken van het waterschapswerk, zodat iedereen – politici, bestuurders, toezichthouders, samenwerkingspartners, media en belastingbetalers – hiervan kennis kan nemen. Onze prestaties over 2023 (peildatum 31 december) vormen de basis van Waterschapspeil 2024. Waar mogelijk hebben we vergelijkingen gemaakt met de gegevens uit eerdere peiljaren, vooral met het peiljaar van de vorige rapportage, 2021.

Leeswijzer

Het eerste deel van deze publicatie geeft inzicht in onze bijdrage aan actuele maatschappelijke opgaven. In deel twee geven we de stand van zaken van ons waterschapswerk weer.

Deel 1: Onze bijdrage aan maatschappelijke opgaven

Water heeft een leidende rol bij bijna alles wat we doen in onze Nederlandse delta. Het is zowel een randvoorwaarde voor de verschillende functies die we in ons landschap wensen, als een kans voor een duurzame inrichting van onze omgeving. Te veel water levert gevaren op, maar van watertekorten hebben we ook steeds vaker last. Water kan de kwaliteit van de leefomgeving versterken, bijvoorbeeld via natuur of recreatiemogelijkheden. Water als sturend principe voor de inrichting van Nederland biedt een belangrijke invalshoek voor oplossingen.

We zetten onze kennis en expertise in om ons waterschapsgebied ook voor toekomstige generaties te behouden als prettige leefomgeving om te wonen, werken en recreëren. In dit deel beschrijven we onze bijdrage aan de maatschappelijke opgaven waarvoor ons land staat. Aan bod komen:

- Inspelen op extremer weer
- Schone en gezonde leefomgeving
- Beperken van klimaatverandering
- Omgaan met schaarse ruimte
- Samenwerken, dienstverlening en transparantie

Inspelen op extremer weer

Het weer in Nederland wordt steeds extremer. De rapportages van het internationale IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) en de nieuwe [klimaatsscenario's](#) van het KNMI geven ons inzicht in de grote gevolgen van deze verandering, nu en in de toekomst. Nederland krijgt te maken met steeds hogere temperaturen, grotere kans op droge periodes en tegelijkertijd heviger (lokale) regenbuien. Dat leidt tot een stijgende zeespiegel, hogere waterstanden in rivieren en sloten of juist lagere (grond)waterstanden. We richten het watersysteem zoveel mogelijk klimaatbestendig in om met deze extremen om te gaan.

Het veranderende klimaat levert risico's op voor onze veiligheid, gezondheid, milieu en economie. De afgelopen jaren hebben we de effecten daarvan al ondervonden. Zoals zeer droge zomers, maar ook extreme regenval. Zo zorgde regenval elders in Europa tijdens de jaarwisseling 2023-2024 voor hoogwater op de Nederlandse rivieren. We bereiden ons al decennia voor op dergelijke gebeurtenissen, bijvoorbeeld door [Ruimte voor de Rivier](#) en het [Hoogwaterbeschermingsprogramma](#) (HWBP). Ook de uitgevoerde aanbevelingen van de recente [Beleidsstafel Droogte](#) (2019) en [Beleidsstafel Wateroverlast en Hoogwater](#) (2022) hebben bij dergelijke gebeurtenissen een positief effect om de gevolgen en schade te beperken.

We zorgen ervoor dat ons waterbeheer zo 'klimaatbestendig' mogelijk is. Bij de uitvoering van onze werkzaamheden aan veilig, voldoende en schoon water houden we daarom rekening met de voorspelde klimaatverandering. Door water zoveel mogelijk vast te houden kan de afvoer door piekbuien worden gedempt en ontstaan reservoirs die bij droogte zorgen voor voldoende zoet water. We werken aan bergingsmogelijkheden in het watersysteem, adviseren medeoverheden over waterberging bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke plannen, en stimuleren en faciliteren inwoners en bedrijven om zelf actie te ondernemen. Tegelijkertijd is duidelijk dat niet alles maakbaar is: op enig moment wordt de grens bereikt en kunnen niet alle gevolgen van klimaatverandering altijd op elke plek worden opgevangen. Dat kan betekenen dat sommige gebieden zullen verzilten of dat wateroverlast optreedt.

Binnen het [Deltaprogramma](#) werken we samen met het rijk, provincies en gemeenten. Zo beschermen we Nederland tegen overstromingen, een zoetwatertekort en extreem weer. Bij het Deltaprogramma horen drie thematische Deltaplannen: Ruimtelijke Adaptatie, Waterveiligheid en Zoetwater.

We werken samen om Nederland aan te passen aan klimaatverandering. Dat doen we samen met gemeenten, provincies en het rijk binnen het [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie](#). Zo proberen we schade zo veel mogelijk te voorkomen. Want plotseling hoog water kan leiden tot overstromingen en wateroverlast. En in tijden van droogte is de aanvoer van voldoende water van groot belang voor landbouw en natuur, maar ook voor het tegengaan van verzilting en verdere bodemdaling. En bodemdaling kan, evenals fluctuerende grondwaterstanden, funderingsschade veroorzaken.

We versterken onze keringen om Nederland te beschermen tegen hoog water, maar de kosten daarvan zijn hoger dan voorzien. De benodigde maatregelen staan in het [Deltaplan Waterveiligheid](#). Binnen het [Hoogwaterbeschermingsprogramma](#) (HWBP) werken wij samen met het rijk aan de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken. Inzichten rondom klimaatverandering zijn meegenomen in de veiligheidsnormering die vanaf 2017 geldt voor primaire waterkeringen. Op basis van deze normeringen zijn nu alle primaire waterkeringen getoetst. De komende jaren werken we waar nodig aan de versterking ervan. Om dit voor elkaar te krijgen, hebben we voldoende ruimte en middelen nodig. Uit het [Landelijk Veiligheidsbeeld Primaire Keringen](#) blijkt dat de financiën op de middellange termijn onvoldoende zijn. Daarom zijn aanvullende afspraken nodig. Tegelijkertijd met de huidige versterkingen bereiden we een nieuwe toetsingsronde voor. Dat doen we iedere twaalf jaar.

We werken samen om Nederland weerbaarder te maken tegen een zoetwatertekort. In het [Deltaplan Zoetwater](#) zijn daarvoor projecten en activiteiten vastgelegd. Dat is van belang voor veel economische sectoren, maar ook voor de volksgezondheid, het leefmilieu in de stad en het tegengaan van bodemdaling. In geval van hevige droogte komt de Landelijk Coördinatiecommissie Waterverdeling in actie. Daarin adviseren we samen met andere partijen over operationele maatregelen om het schaarse beschikbare water zo goed mogelijk te verdelen.

Schone en gezonde leefomgeving

Een goede waterkwaliteit is een belangrijke voorwaarde voor een gezonde leefomgeving. Dat is van belang voor landbouw en natuur, maar ook voor recreatie en de bereiding van drinkwater.

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een belangrijke richtlijn om een goede waterkwaliteit te bereiken, het behalen van de doelen vergt grote inspanningen. Samen met andere overheden, maar ook met andere partners zoals agrariërs en industrie, werken we hieraan. De KRW is op Europees niveau vastgesteld om de waterkwaliteit te verbeteren. Doel daarvan is dat in 2027 al het oppervlakte- en grondwater in Europa schoon en gezond is. De KRW gaat over alle aspecten van waterkwaliteit: ecologie (goede omstandigheden voor planten en dieren), chemie (schadelijke stoffen in het water) en de beschikbaarheid en geschiktheid van grondwater voor drinkwaterwinning. Er moet bijvoorbeeld zo veel mogelijk worden voorkomen dat nutriënten, zware metalen en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater en grondwater terecht komen. Nederland heeft al vooruitgang geboekt met het behalen van deze doelen, maar moet de komende jaren nog veel meer inzet plegen om de kwaliteit verder te verbeteren. Daarom is het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het KRW-impulsprogramma gestart.

We nemen, samen met anderen, maatregelen om de vervuiling uit agrarische bronnen te verminderen. Zo zijn we betrokken bij het [Deltaplan Agrarisch Waterbeheer \(DAW\)](#). Daarmee zorgen we samen met de landbouwsector en andere partijen voor een goede waterkwaliteit en -kwantiteit en dragen we bij aan een economisch sterke en duurzame landbouw. Ook zorgt het [Nitraatactieprogramma](#) ervoor dat de vervuiling door nitraat vermindert. Daarnaast heeft het ministerie van LVN (destijds: LNV) landelijk met [nutriënten verontreinigde gebieden](#) (NV-gebieden) aangewezen. In die gebieden moeten extra maatregelen genomen worden om de waterkwaliteit verder te verbeteren. Om waterlopen bij landbouwpercelen te beschermen zijn teeltvrije zones en bufferstroken in het leven geroepen.

We zijn voorstander van een bronaanpak van extra vervuilende stoffen, opdat deze niet in het rioolwater en in andere waterstromen terecht komen. Maar natuurlijk dragen we ook met onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) bij aan schoon oppervlaktewater. We zorgen voor een goede kwaliteit van het gezuiverde water, zoals voorgeschreven in de Europese richtlijn Stedelijk afvalwater. Daarvan wordt binnenkort een nieuwe versie van kracht. Met de maatregelen die we als gevolg daarvan nemen, zullen we het water nog schoner maken. In het rioolwater zitten extra vervuilende

stoffen, zoals medicijnresten, microplastics, PFAS en andere zeer zorgwekkende stoffen. Op onze rzwi's kunnen we ook op andere manieren bijdragen aan de volksgezondheid, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van virussen, zoals het coronavirus, in het rioolwater te monitoren.

Naast de kwaliteit van het oppervlaktewater, is ook die van grondwater erg belangrijk. Grondwater wordt gebruikt voor onder meer drinkwaterwinning, landbouw, industrie, natuur en energie. Het beheer van het grondwater ligt bij de provincies. Maar de kwaliteit ervan hangt nauw samen met die van het oppervlaktewater. Door onze inspanningen in het regionale watersysteem dragen we dus ook bij aan de grondwaterkwaliteit.

Een gezonde natuur met voldoende biodiversiteit is de basis voor een gezonde leefomgeving. De Unie van Waterschappen is partner van het [Deltaplan Biodiversiteitsherstel](#). Hiermee bevestigen we als gezamenlijke waterschappen onze toezegging om ons in te zetten om de biodiversiteit in Nederland verder te versterken. Dan doen we tijdens het uitvoeren van onze taken. Samen met partners versterken we de natuur, bijvoorbeeld door het aanleggen van natuurlijke oevers, het herstel van meanderende beken, het zorgen voor migratievoorzieningen voor vissen en het aan elkaar verbinden van natuurgebieden. Ook zorgen we voor bloemrijke dijken in ons gebied. Planten en bloemen op de dijk zorgen voor een sterke wortelmat die net zo erosiebestendig is als een kleilaag. Zo gaan veiligheid en natuurvriendelijk beheer samen. Voor deze maatregelen hebben we unieke mogelijkheden met het beheer van een

uitgebreid netwerk van watergangen en dijken dat heel Nederland doorkruist. Dit [Blauwgroene Netwerk](#) beslaat bij elkaar maar liefst 250.000 kilometer. We kunnen ook bijdragen aan duurzame beschikbaarheid van zoetwater voor natuurterreinen en landbouwgronden. Dergelijke inspanningen zijn gunstig voor vissen, insecten, amfibieën, planten, vogels en zoogdieren. Daarnaast zorgen we voor het behoud van biodiversiteit door exoten en andere soorten die de overhand dreigen te krijgen te bestrijden.

Beperken van klimaatverandering

We verkleinen onze klimaatvoetafdruk. Dat doen we niet alleen in onze eigen bedrijfsvoering, maar ook in de toeleveringsketen. Daarover hebben we afspraken gemaakt in de strategische visie “[Op weg naar klimaatneutraliteit](#)”. De afspraken gaan over het streven naar klimaatneutraliteit, energieneutraliteit en de circulaire economie. In de [Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen](#) hebben we een gezamenlijke aanpak ontwikkeld om klimaatneutraliteit te vertalen naar onze projecten en onderhoudswerkzaamheden.

We brengen de uitstoot van broeikasgassen omlaag. Het nationale [Klimaatakkoord](#) streeft naar 49% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 (t.o.v. 1990) en uiteindelijk 95% CO²-reductie in 2050. Wij hebben de lat hoger gelegd en streven naar klimaatneutraliteit in 2035. Voor het bepalen van de klimaatvoetafdruk kijken we zowel naar onze eigen klimaatvoetafdruk als naar emissies in de keten, zoals de uitstoot van bedrijven die grond-, weg- en waterbouwwerken (GWW-werken) voor ons uitvoeren. We kijken ook naar de uitstoot van materieel van onszelf en dat van aannemers en loonbedrijven die voor ons werken. Afspraken daarover staan in het [convenant Schoon en Emissieloos bouwen](#). Daarnaast beperken we de emissie van de broeikasgassen methaan en lachgas uit onze rioolwaterzuiveringsinstallaties. Dat doen we onder meer in het [Versnellingsprogramma lachgasreductie](#).

In 2025 willen we energieneutraal zijn. Dan doen we door zo min mogelijk energie te verbruiken en zoveel mogelijk zelf op te wekken. We investeren zelf, of stellen terreinen ter beschikking aan derden om duurzame energie op te wekken. Denk daarbij aan biogas, wind- en zonne-energie. We gaan over van energie uit fossiele bronnen naar duurzame energie.

We zetten vol in op proces-efficiency-maatregelen om energie te besparen. In de praktijk blijkt het echter niet eenvoudig om ons energiegebruik terug te dringen. Ook in de toekomst verwachten we een verdere stijging van het energieverbruik. Redenen hiervoor zijn diverse ontwikkelingen die allemaal extra energie vragen, zoals strengere zuiveringseisen, groengasproductie, bevolkingsgroei, terugwinning van grondstoffen en de impact van klimaatverandering. Daarnaast ervaren we de effecten van netcongestie, zowel waar het gaat om de uitvoering van onze wettelijke taken als bij het leveren van duurzaam opgewekte energie.

We zetten ons in voor een circulaire economie. In een circulaire economie worden producten, materialen en grondstoffen steeds weer en zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt. We voorkomen schaarste van bepaalde producten, materialen en grondstoffen door hun waarde

zoveel mogelijk te behouden en ze langer in omloop te houden. In een circulaire economie bestaat daardoor ook geen afval en worden negatieve milieueffecten zoals CO₂-emissies voorkomen. Een circulaire economie helpt zo ook bij het verminderen van de klimaatverandering. We dragen daaraan bij door minder primaire grondstoffen te verbruiken en grondstoffen terug te winnen bij onze werkzaamheden. Maar om hergebruik van die grondstoffen te bevorderen, zit de wet- en regelgeving vaak in de weg. Volgens de wet mogen veel stoffen namelijk niet hergebruikt worden vanwege het 'afval'-label. Daarom zouden meer teruggewonnen grondstoffen de 'einde afval'-status moeten krijgen. Dat betekent dat de stoffen niet meer worden gezien als afval, maar als grondstof die opnieuw mag worden gebruikt.

Samen met meer dan 350 andere partijen ondertekenden we in 2017 het Grondstoffenakkoord. Het is de ambitie om met elkaar te komen tot een volledig circulair Nederland in 2050. In ons [Verhaal van de Circulaire Waterschappen](#) hebben we vastgelegd hoe wij hieraan bijdragen. Onderdelen hiervan zijn de [Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap](#), circulair assetmanagement, terugwinning van energie en grondstoffen, verandering van systeem, organisatie en gedrag en samenwerking in de nieuwe circulaire keten.

Omgaan met schaarse ruimte

De druk op de ruimte is groot, onder meer voor woningbouw, landbouw, natuur, bedrijfsleven, de energietransitie en klimaatverandering. Dat vereist ruimtelijke planvorming. Daarbij moeten water en bodem sturend zijn. De ruimte voor, en beschikbaarheid en kwaliteit van water en bodem zijn dan het uitgangspunt om passende functies slim te combineren.

Water en bodem spelen een grote rol bij ruimtelijke ordening. Eind 2022 verscheen de [Kamerbrief](#) van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat over die rol. Hierin staan 33 structurerende keuzes die helpen om rekening te houden met water en bodem bij de inrichting van schaarse ruimte. Want het traditionele adagium '(water)peil volgt functie' is niet altijd meer houdbaar als het gaat om de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. Zowel water als bodem is voor veel functies zo belangrijk, dat ze een centrale rol vragen in de plan- en ontwerpfase van gebieden.

We maken inzichtelijk wat de uitgangspunten en consequenties zijn voor bodem en water bij ruimtelijke ontwikkelingen. Maar gemeenten, provincies en het rijk, hebben de regie. Water is een belangrijke randvoorwaarde bij de ruimtelijke inrichting, bijvoorbeeld

bij locatiekeuze voor woningbouw of voor de keuze voor bepaalde teelten in de landbouw. We zetten onze expertise in bij beslissingen over ruimtelijke ordening. Daarvoor is het wel van belang ons in een vroeg stadium te betrekken bij het opstellen van ruimtelijke plannen en besluiten. Een instrument daarvoor is de weging van het waterbelang (voorheen watertoets), waarbij een initiatiefnemer van een ruimtelijk plan en de waterbeheerder met elkaar in gesprek gaan over het evenwichtig meewegen van water bij de planvorming. Een ander instrument is de klimaatstresstest, die laat zien hoe kwetsbaar een gebied is voor extreme neerslag, hitte, droogte en overstroming.

We werken mee aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland in 2050. In de [Nationale Omgevingsvisie](#) staat wat daarvoor nodig is. Zo moet er voldoende ruimte blijven voor toekomstige waterveiligheidsmaatregelen en moeten er maatregelen getroffen worden voor klimaatadaptatie. Voorbeelden van die maatregelen zijn het versterken van waterkeringen, het vergroten van de afvoer- en bergingscapaciteit van het watersysteem en het vasthouden van water en het verhogen van waterstanden om droogte tegen te gaan. Om echt impact te kunnen maken en de schaarse ruimte optimaal te benutten is samenwerking nodig binnen een integrale

aanpak. Daarom moet klimaatadaptatie onderdeel worden van andere maatschappelijke opgaven zoals de woningbouw, energietransitie, duurzame landbouw en het herstel van biodiversiteit.

Regionale samenwerking is cruciaal om de doelstellingen op het gebied van stikstof, natuur, klimaat en waterkwaliteit te behalen. Hieraan gaf het [Nationaal Programma Landelijk Gebied](#) (NPLG) invulling. Kort voor het afronden van deze publicatie werd bekend dat het NPLG wordt afgeschaft. Desondanks blijven wij ons inzetten om de doelen voor onder meer waterkwaliteit te behalen met een [gebiedsgerichte aanpak](#). De maatregelen die daarbij genomen moeten worden zullen invloed hebben op de inrichting van het landelijk gebied.

Wij zien water als verbindende factor die voor de benodigde versnelling kan zorgen bij de transitie van het landelijk gebied.

Verdroging is naast stikstof een van de grote oorzaken van de achteruitgang van de natuur, maar zet ook de productiviteit van de landbouw onder druk, geeft funderingsschade, bodemdaling en beperkt de beschikbaarheid van drinkwater. Door aan de 'waterknop' te draaien kunnen we het water met relatief eenvoudige maatregelen (zoals flexibeler peilbeheer en extra stuwen) beter vasthouden. Dat zorgt voor natuurherstel en geeft ruimte aan andere ruimtelijke ontwikkelingen. Zo verbinden we landbouw en natuur.

Samenwerken, dienstverlening en transparantie

Bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben we veel contact met allerlei partijen met verschillende belangen in onze beheergebieden. We vinden het belangrijk om midden in de samenleving te staan.

We vinden het belangrijk om de omgeving te betrekken. Zeker als het om nieuwe plannen en ontwikkelingen gaat. Dat zorgt ervoor dat verschillende perspectieven, kennis en creativiteit snel op tafel komen. En daardoor krijgen we ook meer draagvlak en betere besluiten. Onder de Omgevingswet is participatie zelfs een verplichting. We werken er daarom hard aan om dit nog beter vorm te geven.

We zijn transparant over onze werkzaamheden. We laten zien wat we doen, wat we bereiken en wat daarvan de kosten zijn. Als overheden hebben we immers een maatschappelijke functie. Daarom geven we hier graag inzicht in. Dat doen we onder meer in deze publicatie. De achterliggende gegevens uit de bedrijfsvergelijkingen maken we openbaar in de [WAVES-databank](#) (Waterschaps- Analyse- en VERbeterSysteem). En met onze [projectenkalender van de waterschapsmarkt](#) maken we voor iedereen inzichtelijk welke projecten eraan komen.

Goede dienstverlening vinden we belangrijk. Dienstverlening gaat over het contact dat we hebben met onze omgeving. Denk bijvoorbeeld aan het verlenen van vergunningen, het behandelen van ingediende klachten en bezwaren, het reageren op meldingen of het uitvoeren van inspectie en handhaving. Redenen daarvoor zijn dat het waterschapswerk door klimaatverandering steeds zichtbaarder is, en ook dat inwoners en andere belanghebbenden hierover vaker een mening hebben en daarover contact opnemen met hun waterschap.

In toenemende mate bieden we onze dienstverlening aan via digitale kanalen. Om dat goed te kunnen doen hebben we afspraken gemaakt in de [Baseline Basis op orde](#). Volgens deze afspraken richten we onze digitale processen in om toegankelijk, transparant en betrouwbaar te zijn, alert te kunnen reageren en goed (digitaal) samen te kunnen werken. Tegelijkertijd hebben we oog voor diegenen die minder digitaal vaardig zijn. Ook zij moeten natuurlijk van onze diensten gebruik kunnen maken.

We brengen en houden onze digitale basis op orde. De invoering van de Omgevingswet en de digitale transformatie vragen om een tandje bij te zetten. We werken daar hard aan, bijvoorbeeld door dienstverlening en informatie aan te bieden via de Landelijke

Voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Om op koers te blijven in de digitale transformatie hebben we onze eigen [Vaarkaat](#).

We gaan bewust en verantwoord om met de digitale mogelijkheden die er zijn. Want verdergaande digitalisering brengt natuurlijk ook risico's en uitdagingen met zich mee. Zo wordt cybersecurity steeds belangrijker, onder meer met het oog op privacy-schendingen. Daarom zorgen we ervoor dat we onze beveiligingssystemen op orde hebben. Verder gaan we verantwoord om met ethische vraagstukken die de digitale transformatie met zich meebrengt.

Deel 2: Ons waterschapswerk

Welke resultaten bereiken we op het gebied van onze kerntaken waterveiligheid, voldoende water, schoon water en gezuiverd water? Dat is te lezen in dit deel van Waterschapspeil. Ook de inrichting van de crisisbeheersing, het beperken van klimaatverandering en het omgaan met de effecten ervan en de bijdrage aan de circulaire economie komen aan bod. Het beheer van wegen is niet opgenomen in deze publicatie, omdat dit voor de meeste waterschappen niet van toepassing is. Dit deel sluit af met dienstverlening en financiën als belangrijke randvoorwaarden om ons werk goed te kunnen doen.

De cijfers in deze publicatie komen grotendeels voort uit de jaarlijkse bedrijfsvergelijking, Waterschapsspiegel, die de Unie van Waterschappen voor ons uitvoert. Alle gegevens die we daarmee verzamelen zijn digitaal beschikbaar via de website www.waterschapsspiegel.nl. We vinden het belangrijk om op die manier transparant te zijn over onze werkzaamheden, die we uitvoeren met maatschappelijk geld. Bij het verschijnen van deze publicatie zijn de meest recente cijfers uit 2023.

In dit deel komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Werken aan waterveiligheid
- Werken aan voldoende water
- Werken aan schoon water
- Werken aan gezuiverd water
- Klimaatverandering
- Circulaire economie
- Crisisbeheersing
- Onze dienstverlening
- Onze waterschapsfinanciën

Duurzame ontwikkelingsdoelen

De 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals, SDGs) zijn in 2015 aangenomen door alle 193 lidstaten van de Verenigde Naties als agenda voor een toekomstbestendige wereld. De doelen gaan over menselijk welzijn, welvaart en milieu en zijn gericht op een betere en duurzame wereld voor iedereen. Ook Nederland heeft zich eraan verbonden de doelen nationaal te bereiken, in connectie met de klimaatdoelen van Parijs.

We dragen bij aan het bereiken van al deze doelen. Voor enkele ervan hebben we extra aandacht. Daarom staat in dit deel aan welk van deze doelen elk onderwerp in het bijzonder bijdraagt. Daarvoor gebruiken we de volgende symbolen.

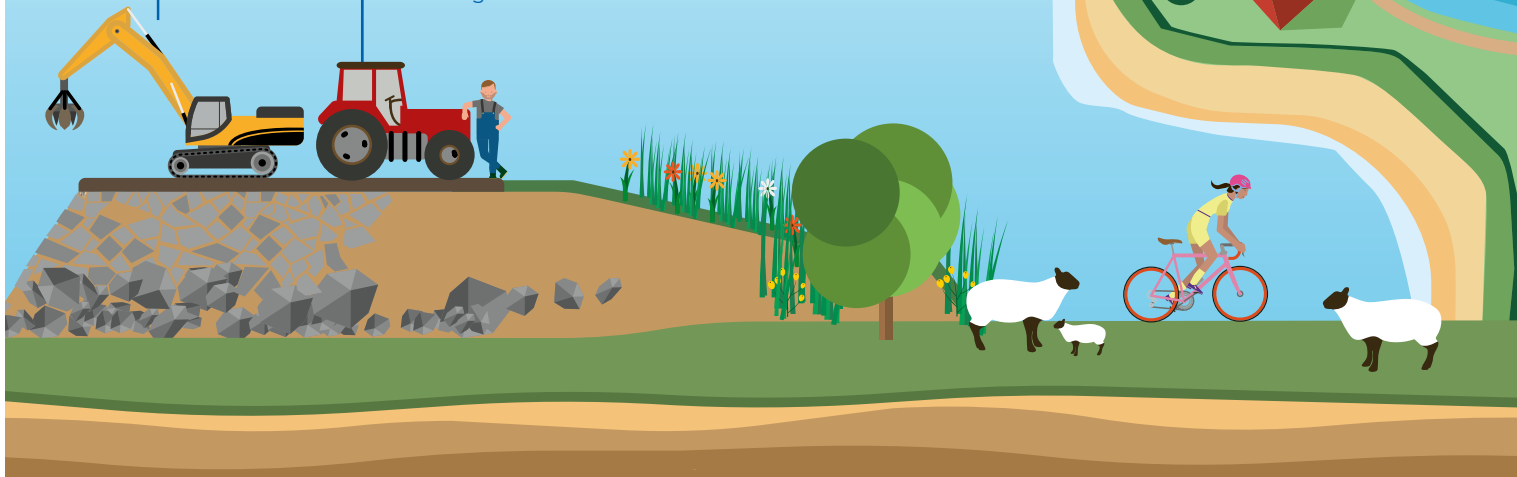
WATERVEILIGHEID

Werken aan een veilige delta

Hoogwaterbeschermings-
programma primaire keringen

In 2023:
HWBP
219km
versterkt

888km
in voorbereiding/
uitvoering

We beheren:

3.200km Primaire waterkeringen:
duinen, zeedijkten
en riverdijkten

10.700km Regionale waterkeringen:
dijken langs polders,
kanalen en kleine rivieren

4.100km Overige waterkeringen

Werken aan waterveiligheid

We beheren het overgrote deel van alle waterkeringen in Nederland. Daarmee beschermen we het land tegen overstromingen. We zorgen er onder andere voor dat de waterkeringen in stand worden gehouden, beoordeeld worden en aan de toekomstgerichte veiligheidsseisen (gaan) voldoen. Met een stijgend zeeniveau, grotere fluctuaties in de aanvoer van water door rivieren en bodemdaling in delen van het land blijft het een grote opgave om de dijken in onze delta veilig te houden.

Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

Primaire keringen beslaan ongeveer een zesde (ruim 3.200 kilometer) van alle waterkeringen die we beheren. Het zijn dijken en duinen die beschermen tegen hoog water in buitenwateren, zoals de grote rivieren of de zee. Per 1 januari 2017 heeft de rijksoverheid een nieuwe veiligheidsnormering vastgesteld voor primaire waterkeringen. De totale lengte aan primaire waterkeringen is onderverdeeld in 218 normtrajecten, elk met een eigen norm die – gezien de lokale

omstandigheden – de basisveiligheid voor het achterland borgt. In 2050 moeten alle waterkeringen aan de huidige normen voldoen. Tegelijkertijd worden er momenteel nieuwe normen opgesteld.

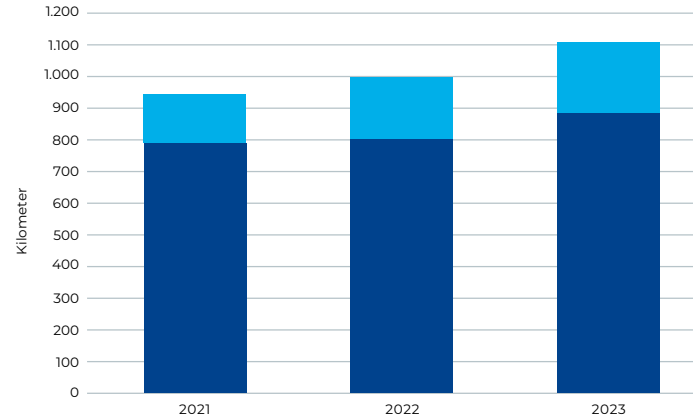
Tussen 2017 en 2023 hebben we alle primaire waterkeringen beoordeeld volgens de veiligheidsnormen uit 2017. Omdat sommige normen strenger zijn geworden – met name in het rivierengebied – is de versterkingsopgave aanzienlijk. We werken hard om alle primaire keringen op tijd te versterken. Eind 2023 voldeed 1.263 kilometer (39%) aan de meest recente veiligheidsnormen. Voor 1.984 kilometer waterkeringen (61%) was dat niet het geval of was nader onderzoek nodig. Keringen die nog niet voldoen, zijn op dit moment veilig door goed beheer. De versterkingen zijn nodig om dat in de toekomst te blijven.

In 2023 was de versterking van 1.107 kilometer primaire kering opgenomen in het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma HWBP, waarvan de kosten hoger zijn dan verwacht. Dat is een toename van 165 kilometer sinds 2021. 219 kilometer is al versterkt binnen het HWBP. Het HWBP sturen we samen met het rijk aan. Volgens de huidige afspraken financieren we dit programma ook samen met het rijk: het rijk betaalt 50%, de gezamenlijke waterschappen

40% en het waterschap dat het project uitvoert 10%. In 2023 droegen wij een totaalbedrag van € 450 miljoen bij. Uit het [Landelijk Veiligheidsbeeld Primaire Keringen](#) blijkt dat er meer kilometers moeten worden versterkt dan verwacht, en dat de kosten per kilometer zijn toegenomen. Daarom maken we aanvullende afspraken met elkaar en met het rijk over de financiering van het HWBP.

Voortgang Hoogwaterbeschermingsprogramma (2021-2023)

- Lengte HWBP-trajecten afgerond op 31-12
- Lengte HWBP-trajecten in voorbereiding of in uitvoering op 31-12

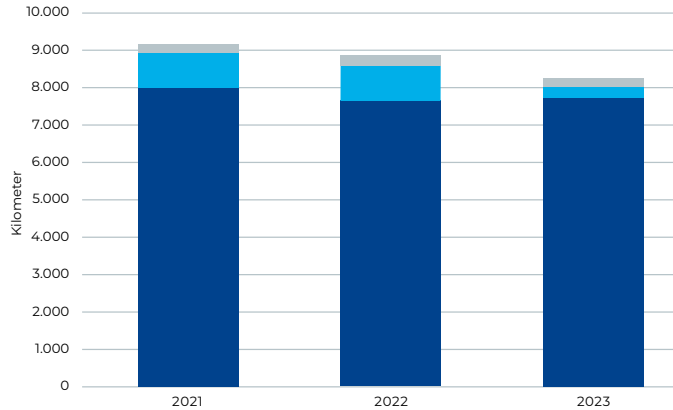
Ongeveer de helft van de waterschappen die primaire keringen beheren waren in 2023 onderwerp van een *peer review* of namen hieraan deel. Dat is onderdeel van het [Kader Zorgplicht](#). Sinds 2017 voert de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) het toezicht op de inrichting en uitvoering van het waterkeringbeheer uit volgens dit kader. Dat werd in 2015 opgesteld door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De beheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat) moeten volgens dit kader *in control* zijn, met een goed functionerende *plan-do-check-act*-cyclus op alle relevante processen. Om de controle te behouden voeren de beheerders onderling *peer reviews* uit, waarbij ze elkaar kritisch bevragen en op basis daarvan de processen verder verbeteren.

We beheren ruim 10.000 kilometer aan regionale waterkeringen. Dat is 60% van de totale lengte aan waterkeringen die we beheren. Deze keringen bieden bescherming tegen het water uit het regionale watersysteem. De provincies wijzen aan welke keringen regionale waterkeringen zijn en voorzien deze ook van een veiligheidsnorm. Wij beoordelen de keringen periodiek, net als de primaire keringen.

Eind 2023 voldeed 87% van de genormeerde regionale waterkeringen aan de geldende normen. En in 2023 versterkten we in totaal 95 kilometer aan regionale waterkeringen. Voor deze keringen spreken we met de provincies af wanneer de beoordelingen plaats moeten vinden en binnen welke termijn versterkingen uitgevoerd moeten worden. Het jaar waarin we toetsen en dat waarin de versterking voltooid moet zijn verschilt per waterschap en provincie, omdat hier sprake is van regionale afspraken en maatwerk. Sommige waterschappen hebben recent vastgesteld dat ze een aanzienlijke versterkingsopgave hebben. Andere werken al een aantal jaar aan een versterkingsprogramma en zijn daardoor vrij ver in het op orde brengen van de keringen. De periode van voltooiing loopt van 2018 tot 2050. Enkele waterschappen zijn net begonnen met een toetsronde, hun regionale keringen hebben dus nog geen oordeel.

Beoordeling regionale waterkeringen (2021-2023)

- Lengte regionale waterkering voldoet
- Lengte regionale waterkering voldoet niet
- Lengte regionale waterkering behoeft nader onderzoek

De overige 20% aan kilometers waterkering die we beheren zijn meestal niet van een norm voorzien. Deze spelen vaak een kleine rol op het gebied van waterveiligheid en wateroverlast en hebben vooral een functie in het regionale watersysteem.

VOLDOENDE WATER

We beheren:

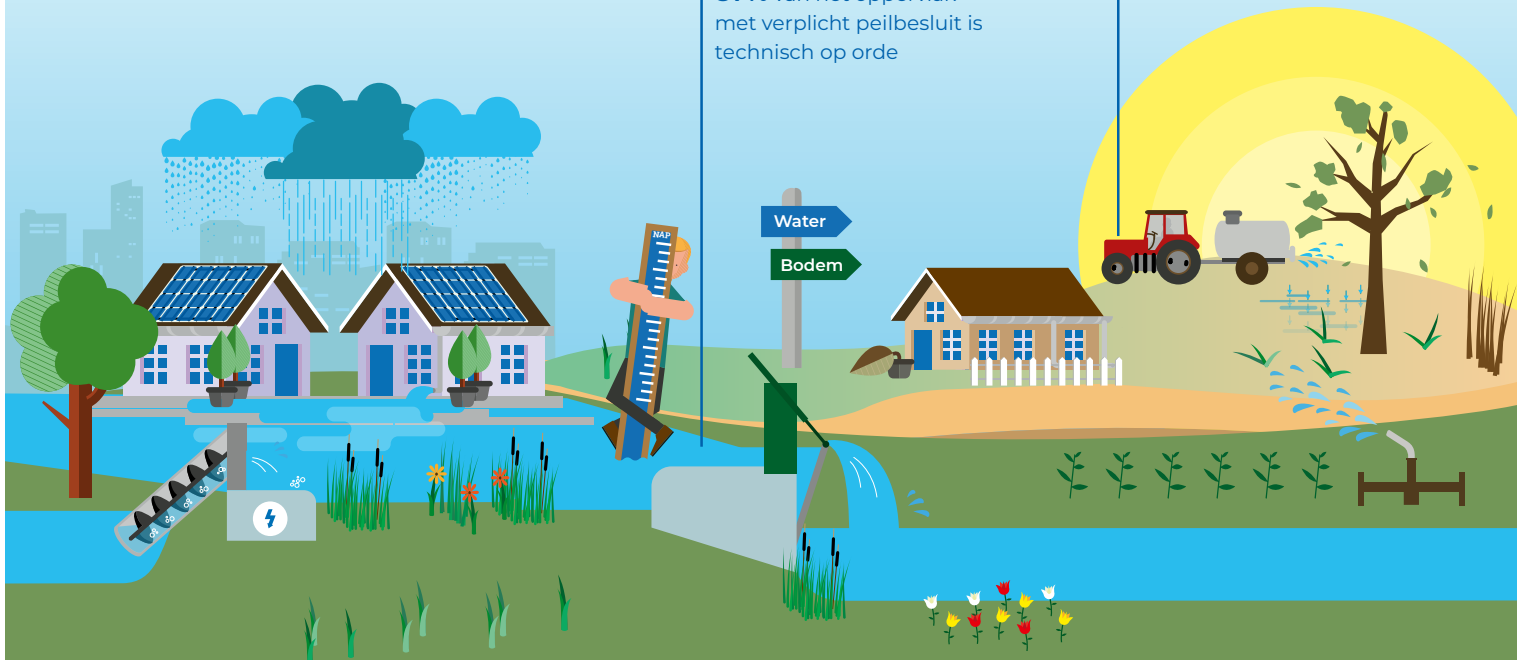
3,6 miljoen hectare beheergebied

239.000 km rivieren, kanalen, weteringen en sloten

5.878 gemalen en sluizen

87% van het oppervlak
met verplicht peilbesluit is
technisch op orde

In 49% van het beheergebied
kunnen we bij tekorten extra
water aanvoeren

Werken aan voldoende water

We zorgen voor voldoende water in een gebied. Dat betekent: niet te veel water, maar zeker ook niet te weinig. Verschillende functies vragen om verschillende waterpeilen. Bijvoorbeeld voor landbouw, natuur, bebouwd gebied, recreatie, stabiliteit van waterkeringen, tegengaan van verzilting, drinkwaterwinning, industrie, scheepvaart en visserij. Het is bovendien nodig om in te spelen op klimaatverandering. Dat doen we samen met partners in het beheergebied. Samen zoeken we de balans tussen aanvoer, afvoer en vasthouden van water.

Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

Wateroverlast ontstaat wanneer water onvoldoende, of niet snel genoeg, uit een gebied kan worden afgevoerd. In de Waterwet (per 2024: Omgevingswet) is vastgelegd dat het vaststellen van de [normen](#) om onaanvaardbare wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen een provinciale bevoegdheid is. De normen worden uitgedrukt als de kans dat het peil van het oppervlaktewater het niveau

van het maaiveld overschrijdt als gevolg van neerslag en opkwellend of stijgend grondwater. De normen zijn afhankelijk van de functie. Als een deel van het areaal niet aan de normen voldoet betekent dat dus dat er vaker wateroverlast voorkomt dan is afgesproken. Door klimaatverandering – met name met het oog op heviger buien – neemt de wateroverlastopgave de komende jaren toe. De beleidstafel [Wateroverlast en Hoogwater](#) deed eind 2022 aanbevelingen over hoe hiermee in de toekomst om te gaan.

In 2023 voldeed 99,6% (2021: 99,6%) van de oppervlakte van onze beheergebieden volgens de meest recente toetsing aan de wateroverlastnormen. Voor het oppervlak dat niet voldoet nemen we maatregelen (68%), starten we normaanpassingen gestart (8%) of ondernemen we geen actie (25%). Dat laatste kan het geval zijn als men wacht op gebiedsontwikkelingen, of bewust en in overleg voorrang geeft aan andere doelen zoals droogte of bodemdaling.

Klimaatverandering leidt ook tot een toename van watertekorten door droogte. Door hogere temperaturen, meer verdamping en minder neerslag neemt zowel de watervraag (bijvoorbeeld voor beregening of drinkwater) als het neerslagtekort toe. Dit leidt tot een lager waterpeil in rivieren en sloten en lagere

grondwaterstanden. Dat kan grote negatieve gevolgen hebben voor natuur en landbouw, maar ook voor de scheepvaart, de stabiliteit van waterkeringen, stabiliteit van gebouwen door funderingsproblemen, de drinkwatervoorraad en de mate van verzilting van de ondergrond. Water vasthouden, bergen en aanvoeren worden daarmee steeds belangrijker. Voor de waterschappen in het oosten en zuiden van Nederland is het op de hoge zandgronden – vanwege de aard van dit gebied – niet mogelijk om water aan te voeren bij tekorten. Water vasthouden en bufferen voor droge perioden is dan extra belangrijk.

We onderzoeken samen met andere overheden en gebruikers hoe we de grondwatervoorraad kunnen vergroten. Bijvoorbeeld door meer water vast te houden en de grondwateronttrekkingen te verminderen, met name in kwetsbare gebieden. Het grondwatersysteem is uit balans door een toename van de vraag en een afname van de waterbeschikbaarheid door droogte is. Vooral in Zuid- en Oost-Nederland neemt daardoor het aantal grondwateronttrekkingen toe. In 2023 brachten we onze [visie](#) op grondwater uit. Daarin staat hoe wij bijdragen aan een schoon en robuust grondwatersysteem.

We houden samen met de provincies toezicht op het naleven van de voorwaarden voor het onttrekken van grondwater en oppervlaktewater. Tijdens perioden van droogte en watertekorten verscherpen we dit toezicht. Met (voor zover bekend) minder dan 0,5% van het totaal aantal onttrekkingen is het aantal onttrekkingen zonder melding of vergunning beperkt. Onttrekkingen uit oppervlaktewater kunnen we beperken ten tijde van droogte.

De [weging van het waterbelang](#) (voorheen watertoets) heeft als doel om de waterbelangen in een gebied goed mee te wegen.

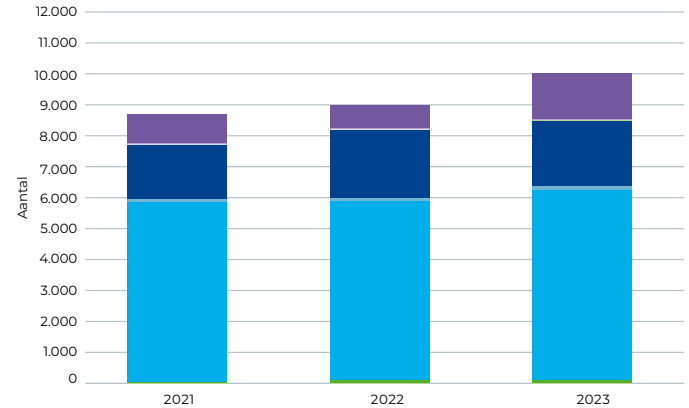
Hierbij gaat het ook om bodemaspecten, voor zover die in relatie staan tot het water. Via dit proces brengen we adviezen uit aan de partijen die met ruimtelijke ordening en inrichting actief zijn, zoals gemeenten, provincies of projectontwikkelaars. Wij adviseren daarbij niet alleen over de ruimtelijke plannen maar ook over veel andere besluiten en ontwikkelingen op dit gebied. Voor sommige stukken en ontwikkelingen is de weging waterbelang wettelijk verplicht. Bestuurlijk is afgesproken de weging waterbelang ook toe te passen op alle andere ruimtelijke ontwikkelingen. De weging waterbelang komt ook terug in het [Nationaal Waterprogramma](#) (maart 2022), waarin het landelijke waterbeleid voor de komende zes jaar is vastgelegd. In het Nationaal Waterprogramma ligt de focus op omgaan met de uitdagingen van klimaatverandering, milieuverontreiniging en ruimtedruk.

Bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen vormen het overgrote aandeel van de ruimtelijke plannen waarbij we worden geraadpleegd. De laatste jaren zijn we ook steeds vaker formeel geraadpleegd bij de ontwikkeling van gemeentelijke en provinciale omgevingsvisies en omgevingsplannen (ter voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024). Het totale aantal wateradviezen nam de laatste jaren toe, van ruim 8.700 in 2021 tot ongeveer 10.000 in 2023. Op verzoek van de Tweede Kamer geven we jaarlijks inzicht in hoe de weging van het waterbelang in de praktijk functioneert in de Staat van Ons Water.

De helft van de waterschappen geeft aan dat ze eind 2023 (grotendeels) op het juiste moment zijn betrokken bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Een meerderheid geeft aan in voldoende mate betrokken te zijn. Het op tijd betrekken van waterschappen gebeurt vooral bij structuurvisies, bij andere planvormen zoals bestemmingsplannen, omgevingsplannen en verordeningen gebeurt dit in mindere mate. De betrokkenheid bij exploitatieovereenkomsten neemt langzaam toe. Deze overeenkomsten zijn van belang voor het klimaatbestendig bouw- en woonrijp maken van terreinen. In sommige gevallen worden de actuele opgaven – bijvoorbeeld als het gaat om klimaatbestendig bouwen – in de adviezen meegenomen. Daarbij is vooral aandacht voor de gevolgen van extreme neerslag.

Totaal aantal wateradviezen gegeven door de waterschappen, verdeeld naar type (2021 – 2023)

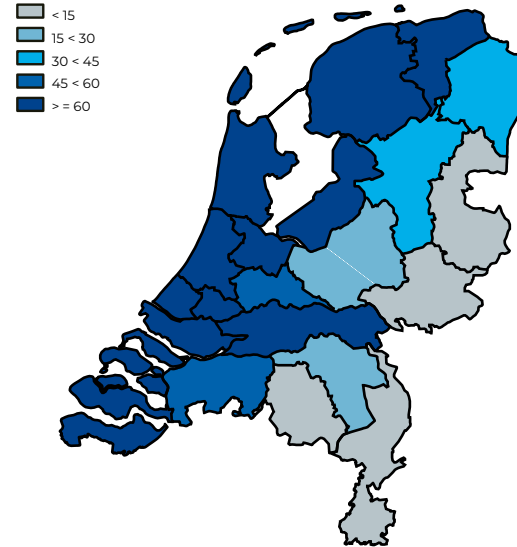

- Aantal wateradviezen: structuurvisie provincie
- Aantal wateradviezen: omgevingsvisie
- Aantal wateradviezen: bestemmingsplan
- Aantal wateradviezen: omgevingsplan
- Aantal wateradviezen: omgevingsvergunning met ruimtelijke onderbouwing
- Aantal wateradviezen: inpassingsplan
- Aantal wateradviezen: exploitatieovereenkomst
- Aantal wateradviezen: verordeningen
- Aantal wateradviezen: anders

In Nederland wordt 50% van het land drooggehouden met behulp van gemalen, ruim 6.000 in totaal. Dat is nodig omdat het water in die gebieden niet vanzelf wegstroomt, bijvoorbeeld omdat het onder zeeniveau ligt of lager dan het omliggende gebied. In de andere helft van het gebied stroomt water vanzelf weg door hoogteverschillen in het landschap.

Aandeel van de beheergebieden van de waterschappen dat drooggehouden wordt met behulp van gemalen (2023)

Het waterpeil is van groot belang voor alle activiteiten in en rondom de watergangen.

De eisen en wensen van alle verschillende belanghebbenden in het gebied zijn niet allemaal precies hetzelfde. Voor sommige functies hebben hogere waterpeilen de voorkeur, waar andere juist baat hebben bij een lager peil. Dat levert vaak een uitdagende puzzel op. De afspraken over de gewenste peilen komen tot stand na het zorgvuldig afwegen van al die belangen.

Voor 98% van het totale oppervlak van onze beheergebieden bestaan afspraken over de waterpeilen.

Een groot deel van de afspraken voor het vaststellen van peilbesluiten staat in provinciale verordeningen. Dit is met name in gebieden waar peilverschillen grote risico's met zich meebrengen, zoals in laaggelegen (stedelijk) gebied of in gebieden met belangrijke natuurwaarde. Met name in het hoger gelegen vrij afwaterende oostelijk en zuidelijk deel van Nederland worden zogenaamde streefpeilen afgesproken, of peilkaarten vastgelegd. Hierdoor geven we ook in deze gebieden inzicht in wat de omgeving van ons mag verwachten.

In 2023 was het voor 86,9% van het gebied technisch mogelijk om het waterpeil uit het verplichte peilbesluit te handhaven.

Dat betekent dat de daarvoor benodigde voorzieningen zoals stuwen en gemalen aanwezig zijn. In 2021 was dit het geval voor 91,3%. Deze afname is te verklaren door verschuivingen bij enkele individuele waterschappen. In 95,5% van het gebied was het peilbesluit actueel (2021: 97,5%). Naar schatting 95% van het gebied voldeed structureel (meer dan 95% van de tijd) aan de afgesproken peilen (2021: 87%).

SCHOON WATER

Stad en land

We monitoren en nemen maatregelen tegen gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten en allerlei opkomende stoffen in het water.

Monitoring

De waterschappen monitoren en brengen advies uit over de kwaliteit

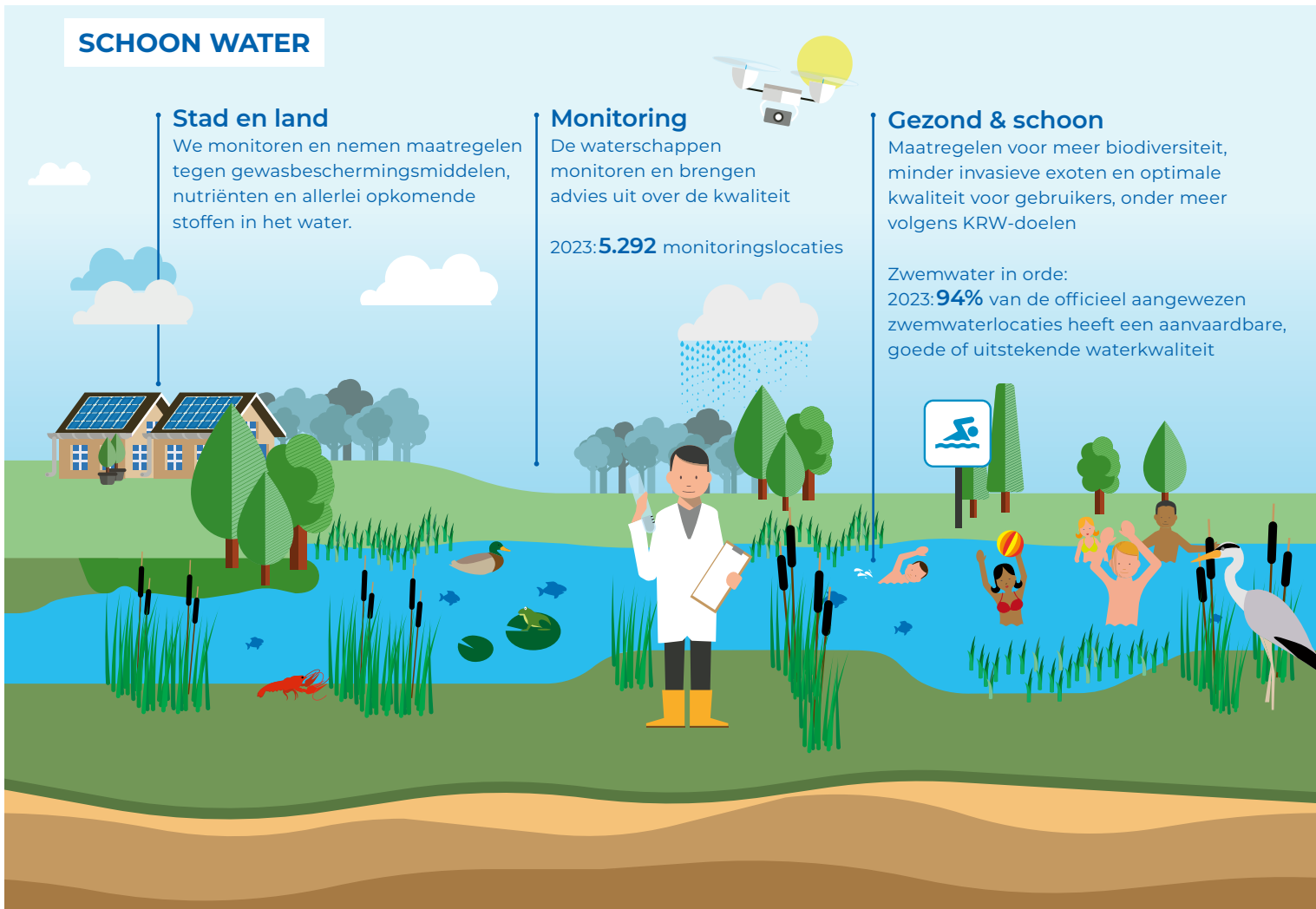
2023: **5.292** monitoringslocaties

Gezond & schoon

Maatregelen voor meer biodiversiteit, minder invasieve exoten en optimale kwaliteit voor gebruikers, onder meer volgens KRW-doelen

Zwemwater in orde:

2023: **94%** van de officieel aangewezen zwemwaterlocaties heeft een aanvaardbare, goede of uitstekende waterkwaliteit

Werken aan schoon water

We werken aan schoon en gezond oppervlaktewater. Dat betekent goede ecologische en chemische omstandigheden voor planten en dieren in het water, maar ook een optimale waterkwaliteit voor gebruikers van het water, zoals de landbouwsector, sportvissers, pleziervaarders en zwemmers.

Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

De verantwoordelijkheden voor waterkwaliteit zijn verdeeld over een groot aantal partijen. Ook heeft een groot aantal partijen invloed op de waterkwaliteit, zoals de landbouw, industrie en huishoudens. Goede samenwerking is dan ook een voorwaarde om de waterkwaliteit te behouden en te verbeteren.

Zo werken we bijvoorbeeld samen met partijen die medeverantwoordelijk zijn voor de uitstoot van vervuilende stoffen, zoals nutriënten (stikstof en fosfor), gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten. We hebben aandacht voor zowel het tengeren van de

stoffen in het water als het zuiveren van de stoffen uit het rioolwater. Activiteiten gericht op de biologische waterkwaliteit voeren we uit met andere land- en waterbeheerders. Denk bijvoorbeeld aan ecologisch onderhoud en maaibeheer, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, het hermeanderen van waterlopen, het herstel van beken en het aanleggen van vispassages.

Voor grote wateren schrijft de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) voor wat de minimale kwaliteitsdoelstellingen zijn. In Nederland zijn er ruim 700 van deze KRW-waterlichamen, waarvan er zo'n 660 door de waterschappen beheerd worden (de andere door Rijkswaterstaat). De KRW is sinds 2000 van kracht en bevat afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle Europese lidstaten voldoende schoon en gezond is. In het [Waterkwaliteitsportaal](#) verzamelen de Nederlandse waterbeheerders gegevens over de chemische en biologische kwaliteit van de KRW-waterlichamen. Zowel de factsheets met jaarlijkse beoordelingen per waterschap als alle data over biologie, maatregelen, monitoring en uitzonderingsbepalingen zijn daar als bronbestanden openbaar beschikbaar.

De toestand van de waterkwaliteit in Nederland is de afgelopen decennia verbeterd, toch zijn we nog niet klaar. In veel wateren

herstelt de visstand zich en kan er weer veilig gezwommen worden. Maar voor een aantal hardnekkige stoffen zoals stikstof en fosfaat en een aantal zware metalen zijn de concentraties nog te hoog. Om toch aan de doelen te gaan voldoen is het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in 2023 het KRW Impulsprogramma gestart. Dat is bedoeld om maatregelen aan te vullen en de uitvoering te versnellen. In 2024 verschijnt een tussenevaluatie van de KRW, waaruit blijkt hoe de waterkwaliteit ervoor staat.

Sinds begin 2022 zijn de (nationale) Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 van kracht. Hierin staat op hoofdlijnen welke maatregelen komende jaren worden genomen en wat de huidige toestand is. Specifieke plannen per waterschap voor de regionale wateren zijn te vinden in onze waterbeheerprogramma's.

We meten de waterkwaliteit op verschillende punten in ons beheergebied om inzicht te hebben in de samenstelling van het oppervlaktewater. Die metingen doen we in KRW-wateren, maar ook op andere plaatsen. De resultaten gebruiken we voor allerlei doeleinden. Bijvoorbeeld om vast te stellen waar (gezamenlijke) maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteitsdoelen te behalen, maar ook om na te gaan of afspraken in vergunningen worden nageleefd en te controleren of de kwaliteit voldoet aan zwemwaternormen. Op de meetpunten monitoren we een breed scala aan stoffen, waaronder algemene waterkwaliteitsparameters (bijvoorbeeld zuurstof, zuurgraad en elektrische geleidbaarheid) en nutriënten (fosfor, stikstof).

Steeds vaker meten we ook zogenaamde 'opkomende stoffen', die nog maar relatief kort in het water worden aangetroffen.

Chemische stoffen zoals geneesmiddelen, drugs en microplastics verslechteren de kwaliteit van het oppervlakte water en hebben een negatieve invloed op de gezondheid van planten en dieren in het water. Ook kunnen deze stoffen de kwaliteit van het drinkwater beïnvloeden. Ze komen in het water via het riool of door illegale lozingen. Het is belangrijk deze lozingen bij de bron aan te pakken. We doen daarom onderzoek naar mogelijkheden om te voorkomen dat dergelijke stoffen in het water terecht komen, maar ook om ze effectief en efficiënt te verwijderen. Daarbij werken we samen met vele partijen.

In 2023 hebben we op 5.811 locaties in het oppervlaktewater de waterkwaliteit gemeten (in 2021: 5.030 locaties). Op meerdere locaties hebben we ook verschillende opkomende stoffen gemeten, zoals medicijnresten (143 locaties) en PFAS/PFOS (250 locaties). Ook stoffen uit de land- en tuinbouw zijn van grote invloed op de kwaliteit van het oppervlaktewater. De belangrijkste probleemstoffen zijn nutriënten, zware metalen en gewasbeschermingsmiddelen. Ook die stoffen meten we op verschillende locaties.

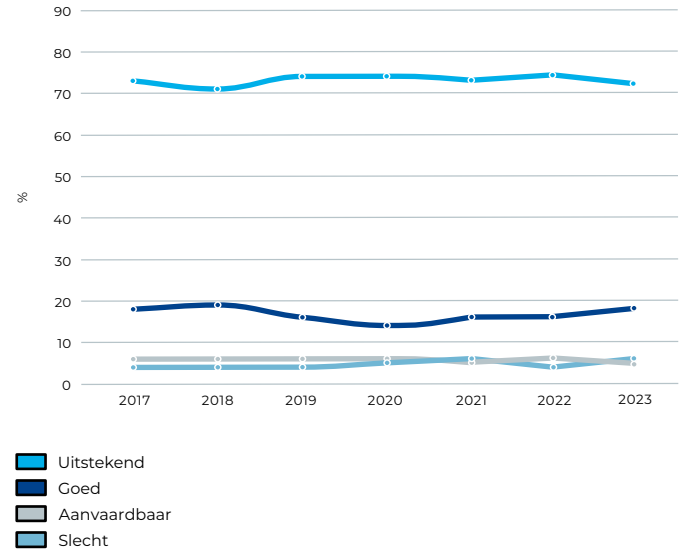
We bestrijden invasieve exoten op onze eigen gronden. Sommige invasieve exoten (planten en dieren die niet van oorsprong in Nederland voorkomen maar zich hier wel verspreiden) vormen namelijk een bedreiging voor de biodiversiteit, of leveren andere problemen op in het watersysteem. Het gaat dan om bijvoorbeeld muskus- en beverratten, uitheemse rivierkreeften en de Japanse duizendknoop.

Naast bestrijden doen we onderzoek naar hoe we de populatie beter kunnen beheersen.

In 2023 controleerden we tijdens het zwemseizoen de kwaliteit van 500 zwemwaterlocaties, waarvan 94% een voldoende kwaliteit had. We monitoren de kwaliteit van deze locaties en adviseren de provincies over de bestrijding van blauwalgen. 23 keer namen we maatregelen om het zwemwater te laten voldoen aan de kwaliteitsnorm. En voor 191 locaties adviseerden we de provincie om een waarschuwing af te geven voor blauwalg. Voor 75 locaties adviseerden we hiervoor een negatief zwemadvies uit te vaardigen, één keer adviseerden we een zwemverbod. Er zijn in Nederland ruim 700 officiële zwemwaterlocaties aangewezen door de provincies. Rijkswaterstaat controleert de overige zwemwaterlocaties (ca. 200). De actuele kwaliteit van zwemwater op verschillende plekken in het land is te vinden op [zwemwater.nl](https://www.zwemwater.nl) en via de Zwemwater app.

Beoordeling zwemwaterkwaliteit (2017 - 2023)

GEZUIVERD WATER

Eigen energievoorziening

Rioolwater zit vol stoffen waarmee via biovergisting energie kan worden opgewekt. Hiermee voorzien de waterschappen al voor **46,2%** in hun eigen energiebehoefte

313

Rioolzuiveringsinstallaties zuiveren samen zo'n **2,3 miljard m³** rioolwater per jaar

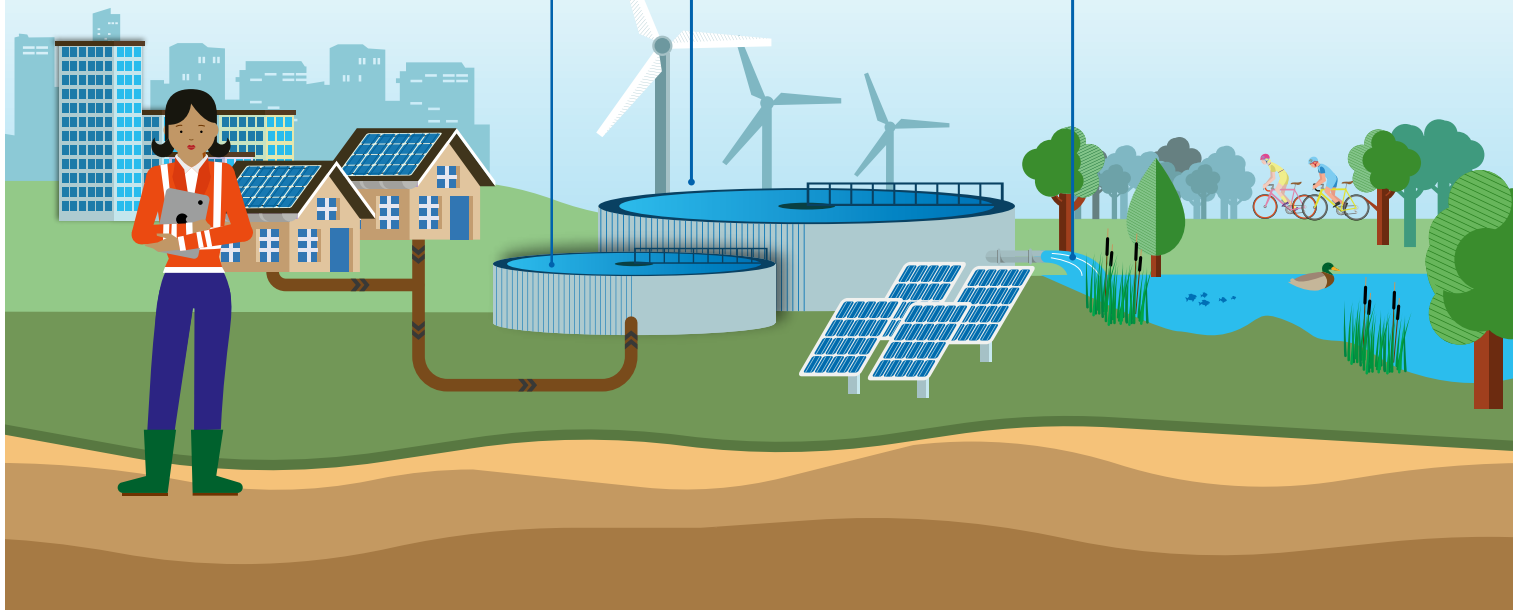
In 2023:

Lozingsseisen

Waterschappen voldoen voor **97,6%** aan lozingsseisen voor het oppervlaktewater

Rendement

83,7% stikstof en **85,7%** fosfor wordt verwijderd uit het rioolwater

Werken aan gezuiverd water

We zuiveren het afvalwater van huishoudens en bedrijven en het hemelwater dat via de riolering wordt aangevoerd. Vanuit de riolering van de gemeenten wordt het water getransporteerd naar een van onze 313 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi). Daar zuiveren we het in een aantal stappen, zodat het voldoet aan de kwaliteitseisen voordat het wordt geloosd op het oppervlaktewater.

Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

We zuiveren het rioolwater zodanig dat het gezuiverde water (effluent) voldoet aan de kwaliteitseisen wanneer we het lozen op het oppervlaktewater. Zo beschermen we de kwaliteit van het oppervlaktewater. De kwaliteitseisen zijn vastgelegd in de vergunning van de rwzi. We meten de kwaliteit van het effluent intensief om te kunnen bepalen in hoeverre het voldoet aan de gestelde eisen. De maat hiervoor is het 'nalevingspercentage', dat aangeeft in hoeveel procent van de metingen de kwaliteit van het effluent voldoende is.

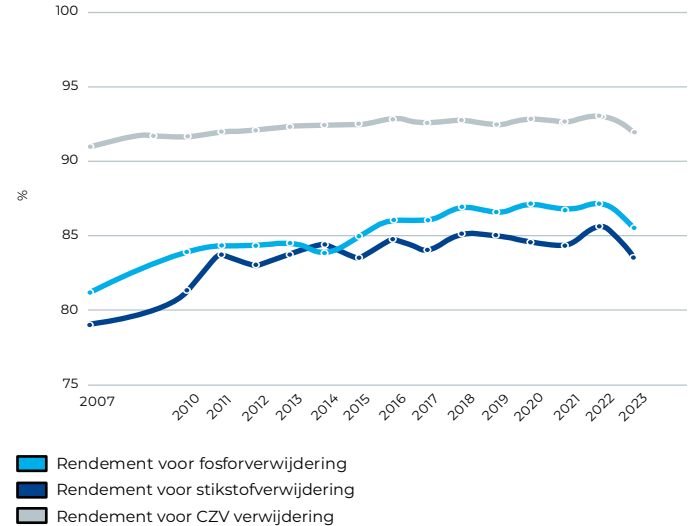
In 2023 was het nalevingspercentage 97,6% (2021: 98,3%). Onze prestaties zijn hiermee al een aantal jaren op blijvend hoog niveau. Daar waar sprake is van een overschrijding van de vergunning, heeft dat veelal een incidenteel karakter, bijvoorbeeld als gevolg van een calamiteit of renovatie waardoor de zuivering tijdelijk minder goed functioneert. Strengere lozings-eisen of een hogere belastinggraad van een installatie kunnen er ook voor zorgen dat het nalevingspercentage daalt.

We verwijderen stikstof, fosfor en zuurstofbindende stoffen uit het rioolwater. De nutriënten stikstof en fosfor zijn stoffen die – wanneer ze in te hoge concentratie voorkomen – een sterke negatieve invloed hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Met name in stilstaande wateren leidt eutrofiëring tot algengroei, met nadelige gevolgen voor waterplanten en vissoorten, die helder water nodig hebben om te overleven. Ook de verwijdering van zuurstofbindende stoffen (chemisch zuurstofverbruik, CZV) is belangrijk. Dat zijn organische verbindingen zoals eiwitten, koolhydraten en vetten, die zuurstof aan het water onttrekken bij de afbraak en er zo voor zorgen dat er voor levende organismen minder zuurstof beschikbaar is.

In 2023 was het gemiddelde verwijderingsrendement voor deze stoffen 87,2% (stikstof: 83,7%, fosfor: 85,7%, CZV: 92,1%). Het rendement was daarmee in 2023 lager dan de afgelopen paar jaar. Dat heeft te maken met de grotere hoeveelheid neerslag in dat jaar. Verdund rioolwater is namelijk lastiger te zuiveren. Het verwijderingsrendement is de mate van verwijdering van deze stoffen, ofwel het percentage stikstof, fosfor en CZV dat we het zuiveringsproces verwijderen uit het rioolwater.

Gemiddeld verwijderingsrendement voor stikstof, fosfor en CZV (2007-2023)

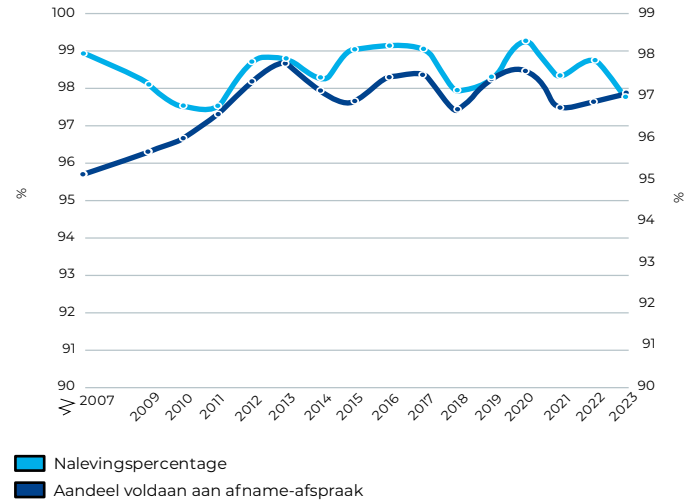

We treffen steeds meer nieuwe stoffen aan in het rioolwater, deels doordat we steeds uitgebreider monitoren. De middelen die we in Nederland door het riool spoelen veranderen in de loop van de tijd qua samenstelling. Zo komen er microplastics voor in allerlei wasmiddelen, shampoos en douche-gels, en komen resten van medicijnen en drugs via het toilet in het riool terecht. Wanneer bekend wordt dat dergelijke stoffen schadelijk (kunnen) zijn voor het milieu of de volksgezondheid, worden nieuwe monitoringstechnieken ontwikkeld om beter inzicht te krijgen in de verspreiding van de stoffen. Om deze schadelijke stoffen uit het rioolwater te verwijderen zodat ze niet in het milieu terecht komen (met eventuele gevolgen voor de kwaliteit van het drinkwater) zijn aanpassingen aan rwzi's nodig. Zulke aanpassingen zijn vaak erg kostbaar. Sinds 2020 dragen we bij aan het monitoren van de aanwezigheid van het virussen in het rioolwater, zoals het coronavirus. Dat doen we middels de Nationale Rioolwater Surveillance (NRS).

In 2023 voldeden we gemiddeld voor 97,8% aan de afname-afspraken die we met gemeenten maken. Van hen nemen we het rioolwater af te om het te verwerken. Gemeenten zorgen voor voldoende capaciteit in hun rioolstelsel om het rioolwater van huishoudens en het bedrijfsleven te verzamelen. Het is belangrijk dat de aangeboden hoeveelheid rioolwater aansluit bij de capaciteit van onze transportstelsels en rwzi's. De meeste gemeenten en waterschappen maken daarom afname-afspraken. Deze afspraken zijn vastgelegd in akkoorden en/of in de gemeentelijke rioleringsplannen. Vanaf 2006 is het voldoen aan de afname-afspraken op landelijk niveau toegenomen en vanaf 2012 gestabiliseerd.

Mate waarin de waterschappen gemiddeld voldoen aan de afname-afspraken en het gemiddelde nalevingspercentage (2007-2023)

De rwzi's kunnen worden gezien als fabrieken die verschillende producten leveren. Dus niet alleen gezuiverd water en slib, maar ook energie en herbruikbare grondstoffen. Zie hiervoor het hoofdstuk over de circulaire economie. Het slib kan worden vergist, waardoor biogas ontstaat dat gebruikt kan worden voor duurzame energieopwekking. Het slib dat overblijft wordt uiteindelijk verbrand. De afgelopen jaren hebben we geconstateerd dat er een tekort is aan slibverwerkingscapaciteit, waardoor we verstoringen en fluctuaties niet goed kunnen opvangen. Daarom werken we als sector samen binnen het Robuust plan slibeindverwerking. Daarmee is in geval van incidenten voldoende tijdelijke opslagcapaciteit gegarandeerd voor ontwaterd zuiveringsslib, dat dan op een later moment naar de eindverwerker kan worden gebracht.

De komende jaren gaan we veel rwzi's renoveren, vervangen of uitbreiden. Daarvoor zijn twee hoofdredenen: de leeftijd en nieuwe wet- en regelgeving. Veel van de transportsystemen voor rioolwater en rwzi's zijn ongeveer 50 jaar geleden gebouwd. Door goed onderhoud en aanpassingen voldoet deze infrastructuur aan de huidige eisen. De komende jaren blijft wel aandacht nodig om de basis van het zuiveringsbeheer op orde te houden. Daarnaast werkt men op Europees niveau aan een herziening van de [Richtlijn stedelijk afvalwater](#). Daarin staan strengere kwaliteitseisen voor het effluent, en aanvullende duurzaamheidseisen. Ook daarom zijn aanpassingen aan de rwzi's nodig.

KLIMAATVERANDERING

Energie opwekken

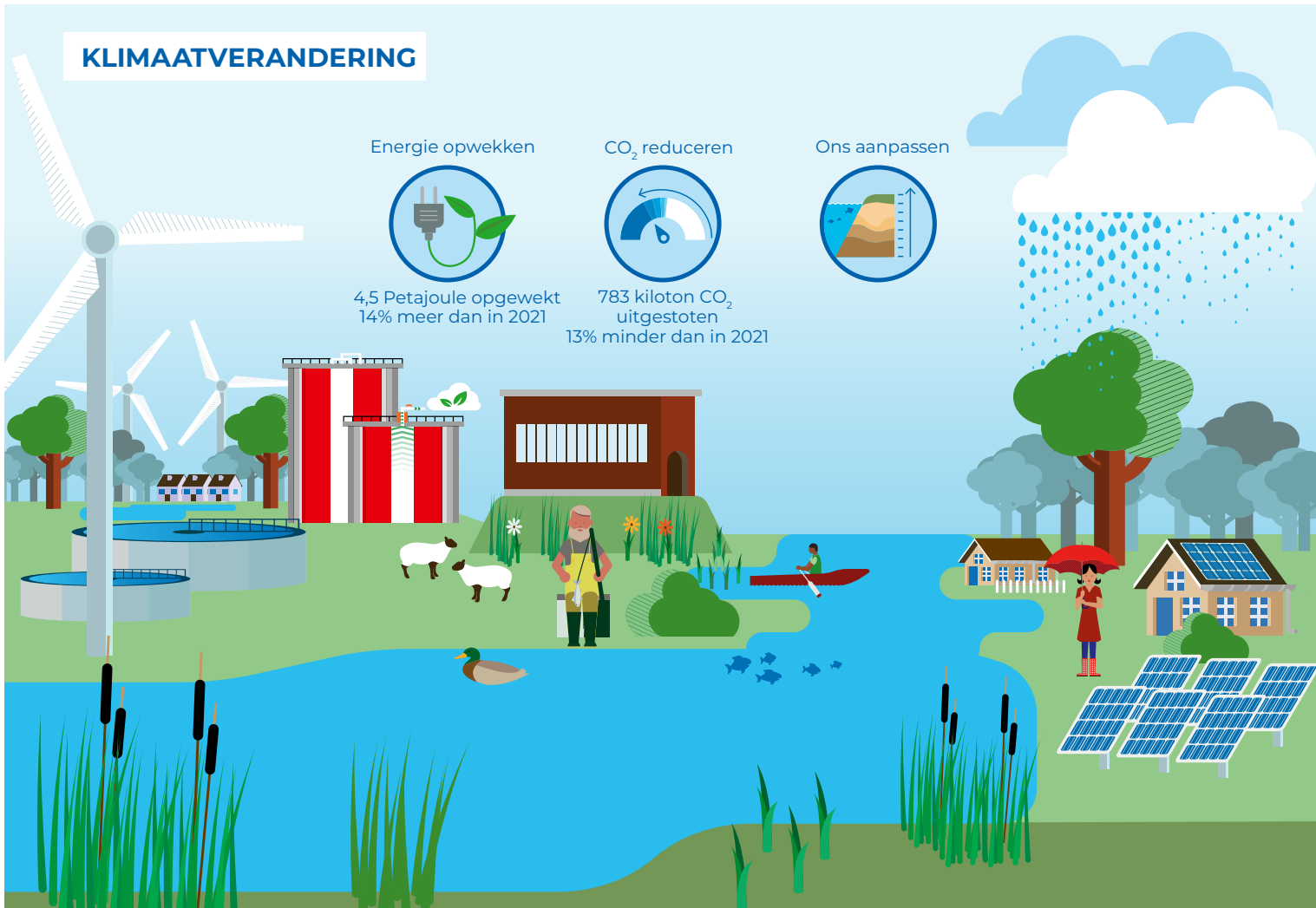
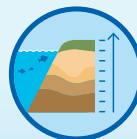
4,5 Petajoule opgewekt
14% meer dan in 2021

CO₂ reduceren

783 kiloton CO₂
uitgestoten
13% minder dan in 2021

Ons aanpassen

Klimaatverandering

De gevolgen van klimaatverandering worden steeds meer merkbaar, ook in Nederland. Klimaatadaptatie (aanpassen aan een veranderend klimaat) en -mitigatie (het beperken van klimaatverandering) zijn dus beide nodig om onze leefomgeving leefbaar en bewoonbaar te houden. Nederland heeft te maken met hogere temperaturen, stijging van de zeespiegel, toename van extreme neerslag en een grotere kans op droogte. Dit betekent dat we een belangrijke rol spelen bij het omgaan met en aanpassen aan klimaatverandering.

In het WAVES dashboard is hierover meer te lezen in de uitgebreide themarapportages [Klimaatmonitor \(klimaatmitigatie\)](#) en [Waterveiligheid en Voldoende water \(klimaatadaptatie\)](#).

Met klimaatadaptatie treffen we proactief maatregelen om het watersysteem tijdig aan te passen aan het veranderende klimaat en de toenemende weersextremen. In het Deltaprogramma werken we samen met rijk, provincies en gemeenten aan maatregelen

om Nederland te beschermen tegen overstromingen, droogte en wateroverlast en ervoor te zorgen dat ons land klimaatbestendig is ingericht. Doel is een klimaatrobuust watersysteem en klimaatbestendige inrichting in 2050. Klimaatadaptatie moet zo een plek krijgen in alle plannen en maatregelen voor de fysieke leefomgeving (wonen, energie, infrastructuur, landbouw, natuur). Dan blijft Nederland veilig en leefbaar.

Als het gaat om de klimaatbestendige inrichting van Nederland worden er belangrijke stappen gezet in het [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie](#). Hierin werken de we samen met andere overheden in 45 werkregio's om de kwetsbaarheden voor klimaatverandering in beeld te brengen via zogenaamde stresstesten. Bij deze stresstesten is gekeken naar gevolgen en risico's in een gebied voor overstromingen, wateroverlast, droogte en hittestress. Op basis van de stresstesten zijn zogenaamde risicodialogen gevoerd en heeft een groot aantal werkregio's uitvoeringsagenda's opgesteld.

In de [jaarlijkse Klimaatmonitor Waterschappen](#) laten we zien wat we doen op het gebied van energie, klimaat en duurzaamheid. Een belangrijk doel voor de waterschappen is om in

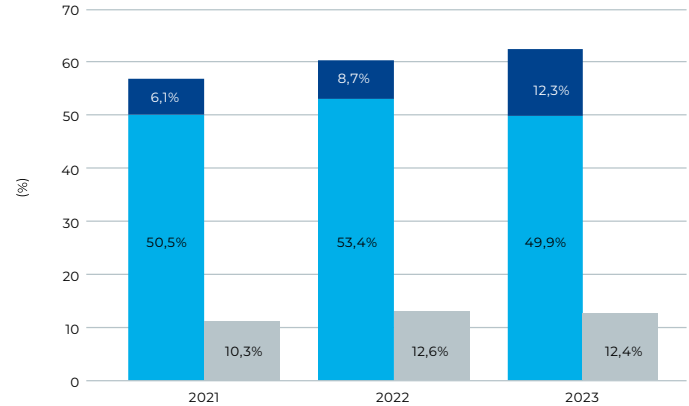

2025 energieneutraal te zijn. Daarnaast hebben we als aanvullend doel om in 2035 klimaatneutraal te zijn.

In 2023 produceerden we 14% meer duurzame energie dan in 2021. We produceren biogas, en hebben steeds meer windmolens en zonnepanelen op (en buiten) onze terreinen. Ook hebben we verschillende [aquathermieprojecten](#) opgezet en stellen we onze terreinen en objecten beschikbaar aan derden om er energie op te wekken. De recente stijging de productie komt vooral doordat we meer energie opwekten met zonnepanelen en door de ingebruikname van enkele windturbines.

Eigen opgewekte duurzame energie beslaat 62% van ons totale energieverbruik. Om te energieneutraliteit te bepalen tellen we ook de productie voor en door derden op onze terreinen mee. Daarmee zijn we voor 74% energieneutraal. In 2023 verbruikten we meer energie door de grote hoeveelheid neerslag. Daardoor moesten riool- en oppervlaktewatergemalen vaker draaien. Het aandeel duurzame energie van ons totale energieverbruik nam daardoor nauwelijks toe. Naar verwachting gaat ons energieverbruik ook de komende jaren stijgen, vanwege strengere zuiveringseisen. Onze waterzuiveringstaak heeft namelijk een belangrijk aandeel in ons energiegebruik. En vanwege netcongestie staat de duurzame energieproductie onder druk.

Aandeel opwekking duurzame energie in totaal energieverbruik (2021-2013)

- Eigen opwekking op eigen terrein
- Eigen opwekking buiten eigen terrein
- Opwekking door en voor derden op terrein waterschap

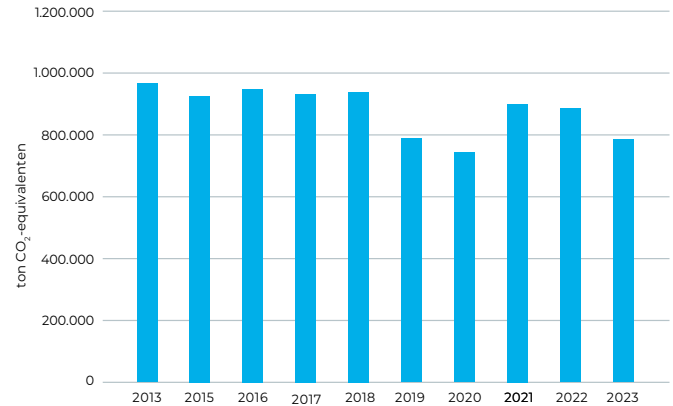
We hebben de ambitie om in 2035 klimaatneutraal te zijn.

Daarom stelden we in 2022 onze strategische visie '[Op weg naar klimaatneutraliteit](#)' vast. Hierin staan ook opties om broeikasgasemissies terug te dringen, zoals het verminderen van brandstofverbruik en emissies van lachgas en methaan, het leveren van groen gas aan derden of het realiseren van negatieve emissies door het afvangen en langdurig opslaan van CO₂. Het landelijke doel is om in 2030 49% minder broeikasgassen uit te stoten dan in 1990. Dat staat in het [Klimaatakkoord](#). Ook in onze infraprojecten streven we naar klimaatneutraliteit. Daarvoor werken we samen met het rijk en de provincies. Afspraken daarover hebben we vastgelegd in de samenwerkingsafspraken [Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur](#).

In 2023 was onze broeikasgasuitstoot, zoals gerapporteerd in de Klimaatmonitor, 13 % lager dan in 2021.

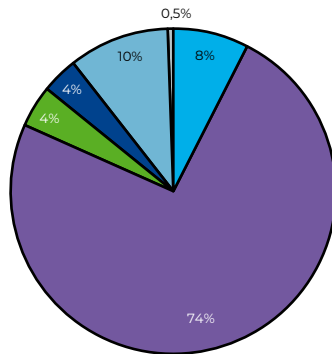
De broeikasgasuitstoot wordt uitgedrukt in CO₂-equivalent, een eenheid waarin alle broeikasgassen worden meegeteld die voor opwarming van de atmosfeer zorgen. De lagere uitstoot in 2023 kan vooral verklaard worden een verschuiving van het gebruik van Europese groene stroom naar Nederlandse groene stroom. Lachgas vormt een groot aandeel in de klimaatvoetafdruk. Dat is een sterk broeikasgas dat vrijkomt op onze rwzi's. Binnen het [versnellingsprogramma lachgasreductie](#) werken we aan het verminderen van deze emissie.

CO₂-equivalent-emissies (2013-2023)

CO₂-emissie gerelateerd aan de operationele activiteiten

- Zuiveringsbeheer (brandstof & elektriciteit)
- Zuiveringsbeheer (methaan en lachgas)
- Zuiveringsbeheer (metaalzouten en polymeren)
- Watersysteem (brandstof & elektriciteit)
- Vrachtransport & personenvervoer
- Huisvesting (brandstof & elektriciteit)

Bekijk voor meer informatie de [Klimaatmonitor](#).

Ook in onze projecten en bij onderhoudswerkzaamheden dragen we bij aan het verminderen van CO₂-uitstoot. Daarover maakten we afspraken in het [convenant Schoon en Emissieloos Bouwen \(SEB\)](#). SEB draagt daarnaast ook bij aan het beperken van de uitstoot van stikstof(verbindingen) en fijnstof.

CIRCULAIRE ECONOMIE

Circulaire economie

We zetten ons in voor een circulaire economie. Daarin bestaat geen afval en worden grondstoffen steeds opnieuw gebruikt. Zo vergroten we de leveringszekerheid van grondstoffen en verminderen we negatieve impact op het milieu door de winning en het gebruik van primaire grondstoffen. Een circulaire economie draagt daardoor ook bij aan het vertragen van klimaatverandering.

Nederland heeft als doel om volledig circulair te zijn in 2050. Ook wij als waterschappen hebben die ambitie. De eerste stap is om in 2030 50% minder primaire grondstoffen met een negatieve milieu-impact te gebruiken. Dit betekent dat we zo min mogelijk grondstoffen willen gebruiken die negatieve effecten hebben op het milieu of die schaars zijn. Voor ons betekent 'circulair handelen' dat we van ontwerp tot uitvoering en beheer rekening houden met de levensduur, hernieuwbaarheid en milieu-impact van materialen.

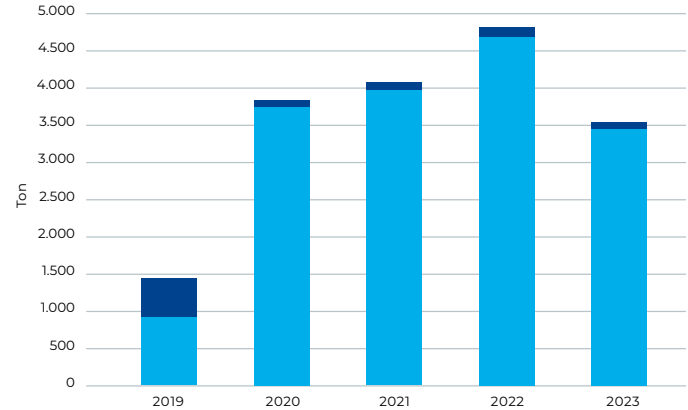
We maken de circulaire economie concreet in het assetmanagement en opdrachtgeverschap. Als beheerder van een groot areaal aan waterschapsassets, zoals rioolwaterzuiveringsinstallaties, gemalen en waterkeringen, spelen we een belangrijke rol om de materialen langer te gebruiken en beter te hergebruiken. Daarnaast kunnen we door duurzaam opdrachtgeverschap een belangrijke rol spelen om de markt te veranderen. Daarvoor hebben we de [Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap 2021-2030](#) opgesteld. Binnen het [KCAO-traject](#) (Klimaatneutraal en Circulair Assetmanagement en Opdrachtgeverschap) maken we duurzaamheid in alle fases van het assetmanagement concreet en uitvoerbaar. Zo kunnen we als beheerder en opdrachtgever aan leveranciers en aannemers het werk duurzaam laten uitvoeren. Ze gebruiken daarbij hergebruikte producten en materialen. Gebruik van primaire grondstoffen wordt zo veel mogelijk beperkt en waar mogelijk zelfs vermeden. Hier is vooral sprake van bij het bouwen van nieuwe en het onderhouden van onze bestaande infrastructuur.

We produceren ook alternatieve grondstoffen. Zo is bijvoorbeeld het rioolwater een bron van grondstoffen. De afgelopen jaren deden we onderzoek naar mogelijkheden voor het winnen van bruikbare stoffen in het waterzuiveringsproces. Het gaat dan bijvoorbeeld om cellulose, fosfaat, bioplastics, vetzuren en Kaamera. Op sommige locaties vindt de terugwinning al plaats in zogenaamde (energie- en) grondstoffenfabrieken. De verdere uitbreiding hiervan heeft tijd nodig. De belangrijkste grondstof is het gezuiverde water zelf, zeker nu er steeds meer vraag is naar zoet water vanwege langere periodes van droogte. Rwzi's worden daarmee zoetwaterfabrieken.

Hoeveelheid fosfor, cellulose en Kaamera (ton) teruggewonnen uit rioolwater (2019-2023)

- Teruggewonnen cellulose
- Teruggewonnen drogestof fosfor
- Teruggewonnen organisch drogestof Kaamera

Ook restproducten uit het beheer en onderhoud kunnen als grondstof dienen. Daarvoor gebruiken we innovatieve technieken. Maaiafval kan bijvoorbeeld worden verwerkt tot papier of composiet en (gereinigde) baggerspecie kan worden gebruikt voor de aanleg van dijken en wegconstructies of om bodemdaling tegen te gaan in veenweidegebieden. Op verschillende plekken in het land worden de experimenten en pilots opgeschaald. De ambities zijn groot en de eerste resultaten zijn de laatste jaren zichtbaar geworden.

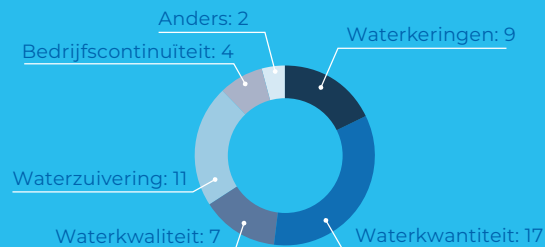
CRISISBEHEERSING

IN 2023:

93 incidenten zijn opgeschaald

51 incidenten zijn bestreden
in samenwerking met veiligheidspartners

TYPE INCIDENTEN

Crisisbeheersing

We willen goed voorbereid zijn op gebeurtenissen die een negatieve invloed (kunnen) hebben op de waterveiligheid, ons watersysteem en onze dienstverlening. Denk bijvoorbeeld aan het hoogwater tijdens de jaarwisseling 2023-2024, maar ook aan watertekorten door droogte, extreem weer, illegale of onvoorzien lozingen op het oppervlaktewater, cyberaanvallen, stroomuitval of een pandemie. Daartoe werken we intensief samen met elkaar en met de veiligheidsregio's en Rijkswaterstaat. In 2023 stelden we onze nieuwe [visie op crisisbeheersing](#) vast. Daarin staat op welke manier wij en de Unie met elkaar en met de crisispartners in de toekomst willen samenwerken tijdens een crisis.

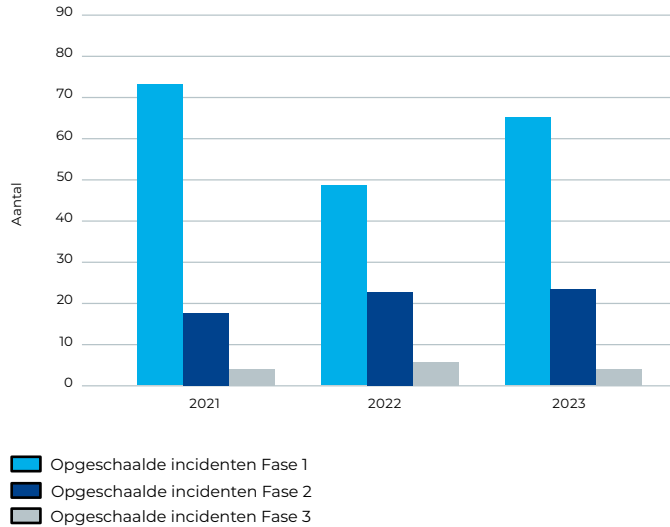
Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

In 2023 waren er bij alle waterschappen samen 360 meldingen van gebeurtenissen die kunnen leiden tot een crisis. Deze meldingen komen bij ieder waterschap binnen bij medewerkers die zich richten op crisisbeheersing. Zij zorgen ervoor dat de organisatie goed is voorbereid op crises met (mogelijke) invloed op de waterschapstaken. Bij een deel van de meldingen wordt onze organisatie opgeschaald, oftewel in een hogere staat van paraatheid gebracht.

In 2023 hebben we bij 93 gebeurtenissen opgeschaald. De crisisorganisatie binnen een waterschap schalen we op afhankelijk van het dreigingsniveau, betrokkenheid van andere partijen bij eventuele bestrijding en (ingeschatte) gevolgen. Dat gebeurt in verschillende coördinatiefasen. Maximaal kunnen we tot 'fase 4' opschalen, wanneer sprake is van een gebiedsoverstijgende crisis waarbij meerdere partijen betrokken zijn en een miljoenschade wordt verwacht. We schalen dan landelijk op vanuit de Unie van Waterschappen en het waterschapshulpteam (WHT) en we werken dan intensief samen binnen de Veiligheidsregio's om de crisis aan te pakken. Het aantal gebeurtenissen waarbij we opschalen varieert door de jaren heen.

Totaal aantal incidenten per fase dat door de waterschap- pen werd opgeschaald (2021-2023)

Bij het omgaan met crises maken we onderscheid tussen de koude en warme fase. In de koude fase gaat het zowel om het voorkomen van een crisis (bijvoorbeeld door het watersysteem zo robuust mogelijk in te richten) als het voorbereiden op de bestrijding van een crisis (bijvoorbeeld door opleiden, trainen en oefenen). De daadwerkelijke bestrijding gebeurt in de warme fase. Na een crisis maken we in de meeste gevallen een evaluatie, vaak samen met

partners als de Veiligheidsregio. De lessen die we trekken nemen we mee in ons beleid om de crisisbeheersing verder te ontwikkelen.

In 2023 traiden we per waterschap minimaal 50 mensen om hun rol in crisistijd goed te kunnen vervullen. Om goed op (de bestrijding van) een crisis voorbereid te zijn is het immers belangrijk om mensen daarvoor op te leiden, te trainen en te oefenen. Het aantal getrainde medewerkers kan hoog oplopen, afhankelijk van het type trainingen, cursussen en oefeningen dat hier wordt meegeteld. Wanneer bijvoorbeeld ook de getrainde vrijwillige dijkwachters worden meegenomen gaat het om een paar honderd personen per waterschap. Bij oefeningen simuleren we vaak een ramp.

Veel waterschappen hebben voor medewerkers wachtdienst ingesteld voor het bestrijden van crises. In geval van nood kunnen we deze medewerkers oproepen om snel in actie te komen. Waterschappen die geen wachtdienst hebben ingesteld organiseren die beschikbaarheid op andere manieren, zoals met een geautomatiseerd alarmeringssysteem waarmee veel medewerkers snel via verschillende kanalen bereikt kunnen worden. Daarnaast hebben veel waterschappen afspraken en 'waakvlamovereenkomsten' met partnerorganisaties, aannemers, leveranciers, adviesbureaus en vrijwilligers om bij te dragen aan de crisisorganisatie wanneer nodig.

DIENSTVERLENING

Klachten

288 klachten geregistreerd
92% binnen wettelijke termijn afgehandeld

Bezwaren

530 bezwaren geregistreerd
84% binnen wettelijke termijn afgehandeld

Verzoeken Wet openbare overheid

317 verzoeken geregistreerd
83% binnen wettelijke termijn afgehandeld

Vergunningaanvragen

14.342 aanvragen geregistreerd
85% binnen wettelijke termijn afgehandeld

Digitale toegankelijkheid

2 status A
17 status B
1 status C
1 status D

74%
Aandeel vergunningaanvragen via Omgevingsloket Online

Onze dienstverlening

We hebben veel contact met allerlei partijen in ons beheergebied. Denk bijvoorbeeld aan het verlenen van vergunningen voor (bouw)activiteiten rondom het watersysteem, het behandelen van ingediende klachten en bezwaren, of het uitvoeren van inspectie en handhaving. We willen dat goed en op tijd doen. In toenemende mate bieden we onze diensten aan via digitale kanalen.

Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

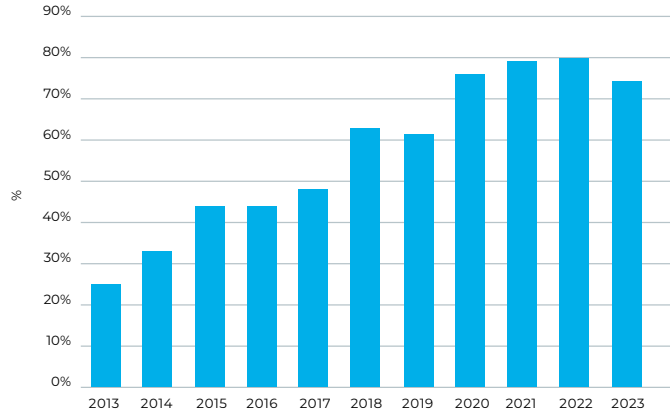

Sinds 1 januari 2024 werken we met de Omgevingswet, die toen in werking trad. Daarin zijn veel wetten en andere regelingen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving gebundeld. De Omgevingswet heeft voordelen: minder en overzichtelijkere regels, een integrale benadering van de leefomgeving, meer ruimte voor decentrale overheden om lokaal maatwerk te leveren en een betere en snelle besluitvorming. De Omgevingswet kent voor een aantal zaken een nieuwe terminologie. Omdat we deze rapportage baseren op de gegevens over 2021-2023 hanteren we de toenmalige termen. De termen volgens de Omgevingswet vermelden we tussen haakjes.

Gemiddeld handelden we 79% van de vergunningaanvragen binnen de termijn van acht weken af (2021: 83%). Vergunningen verlenen we voor activiteiten in en rond het watersysteem die niet onder algemene regels in onze Keur (nu: Waterschapsverordening) vallen. In totaal hebben we in 2023 18.740 vergunningaanvragen ontvangen. Een vergunningaanvraag kan via het OmgevingsLoket Online (OLO, nu: Landelijke Voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV)) of via onze eigen kanalen worden ingediend. In 2023 werd gemiddeld 74% van de vergunningen via het OLO aangevraagd (2021: 79%).

Aandeel van de vergunningen aangevraagd via het OLO (2013-2023)

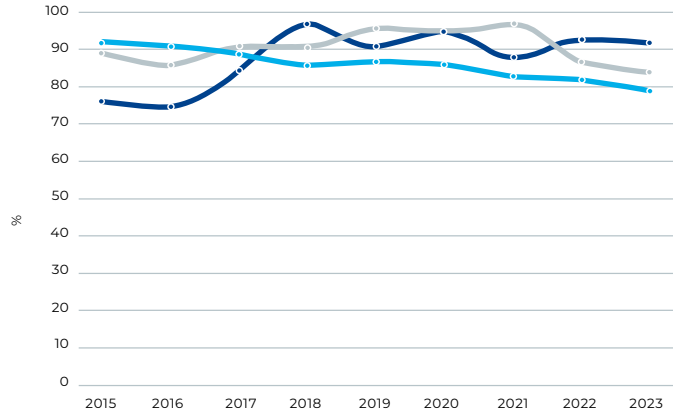
In 2023 registreerden we in totaal 288 klachten, waarvan we gemiddeld 92% tijdig afhandelden. In 2021 ging het om 230 klachten, waarvan 88% tijdig afgehandeld. Wie vindt dat we onjuist of onzorgvuldig hebben gehandeld kan een klacht indienen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een te hoog of te laag waterpeil of schade door onderhoudsactiviteiten. Afhankelijk van de projecten die we uitvoeren kan het aantal klachten van jaar tot jaar sterk verschillen.

In 2023 ontvingen we in totaal 503 bezwaarschriften, waarvan we gemiddeld 84% tijdig afhandelden. In 2021 waren dit 1.069 bezwaarschriften, waarvan 97% tijdig werd afgehandeld. Belanghebbenden maken bezwaren tegen onze beslissingen, zoals handhavingsbeschikkingen, vergunningenbesluiten of Woo-besluiten. Van alle bezwaren in 2023 was 15% niet ontvankelijk (2021: 54%) en 31% ongegrond (2021: 21%). In 2023 werd in 94 gevallen (2021:113) tegen een besluit van het waterschap beroep aangetekend dat in 4 gevallen (2021:7) tot vernietiging van het besluit heeft geleid. Het percentage beroepen dat tot vernietiging leidt daalt daarmee van 6% in 2021 naar 4% in 2023.

Aandeel vergunningaanvragen, klachten en bezwaren binnen wettelijke termijn afgehandeld (2015-2023)

- Aandeel vergunningaanvragen binnen de termijn van 8 weken afgehandeld
- Aandeel klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld
- Aandeel behandelde bezwaarschriften binnen wettelijke termijn afgehandeld

In 2023 hebben we 67% van de bezwaarschriften over belastingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld (2021: 55%). Binnen de termijn na verlenging was dat 100% (2021: 73%). Belanghebbenden die het niet eens zijn met hun belastingaanslag, kunnen een dergelijk bezwaar maken. De wettelijke termijn voor afhandeling is zes weken.

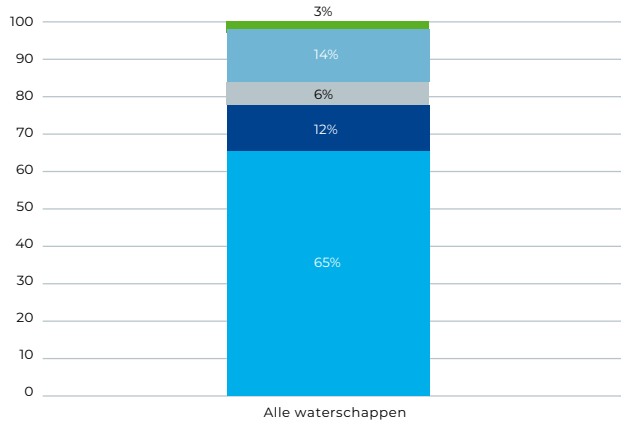
We werken actief aan de digitale transformatie, om goed, makkelijk en efficiënt (samen) te werken én voor een betere dienstverlening. In 2018 stelden we de [Baseline Basis op Orde](#) vast, die beschrijft wat minimaal nodig is om digitaal bij te kunnen blijven. Digitale dienstverlening is onderdeel van de baseline en omvat drie onderwerpen:

- Producten en diensten digitaal aanbieden;
- Digitale toegankelijkheid;
- Officiële publicaties digitaal toegankelijk.

Gemiddeld bieden we 65% van de afgesproken producten en diensten volledig digitaal aan. We hebben voor 14 producten en diensten die we leveren, zoals het indienen van een klacht of het aanvragen van een vergunning, afgesproken dat we die vanaf 2023 via een voldoende betrouwbaar digitaal kanaal aanbieden aan burgers en bedrijven. Dat is nodig volgens de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv). Elk van deze producten en diensten bieden meerdere waterschappen digitaal aan. In sommige gevallen bieden we het product niet zelf aan, maar verwijzen we naar een externe website.

Aandeel van producten en diensten die we digitaal aanbieden

- Volledig digitaal aangeboden
- Nog niet volledig digitaal aangeboden
- Niet digitaal aangeboden
- Aangeboden via externe website
- Niet van toepassing

We maken onze websites en mobiele applicaties digitaal toegankelijk, opdat ook mensen met een functiebeperking deze kunnen gebruiken.

De toegankelijkheidsstatus van een website kan variëren van A (voldoet volledig) tot D (voldoet niet). De meeste waterschappen scoren met hun hoofdwebsite een B (voldoet gedeeltelijk), maar status C en D komen ook voor. Twee waterschappen hebben een website met status A.

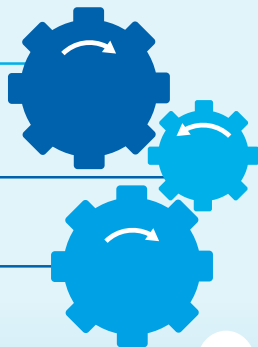
WATERSCHAPSFINANCIËN

Samenhang taken, financiële positie en belastingen

Doelen en prestaties taken

Financiële positie

Belastingen

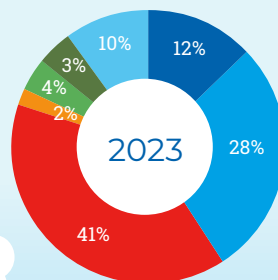
Volle investeringsagenda's

We investeren veel vanwege veranderende weersomstandigheden, zeespiegelstijging, bodemdaling, onze vervangingsopgave, verzilting en aangescherpte milieunormen. Dit zorgt voor volle investeringsagenda's

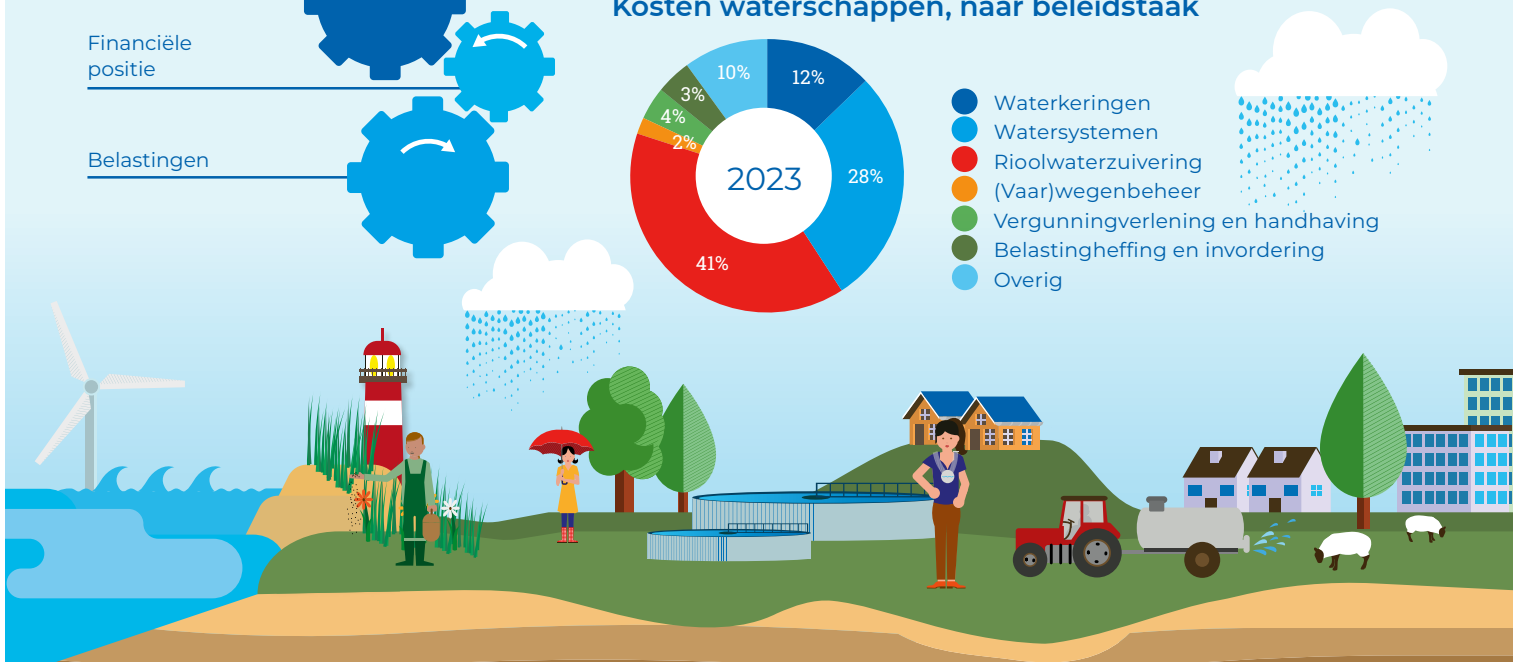
Geïnvesteed

€ 1,8 mld in 2023 grotendeels gefinancierd met langlopende leningen

Kosten waterschappen, naar beleidstaak

- Waterkeringen
- Watersystemen
- Rioolwaterzuivering
- (Vaar)wegenbeheer
- Vergunningverlening en handhaving
- Belastingheffing en invordering
- Overig

Onze financiën

De financiën van een waterschap staan niet op zichzelf: tussen de uitvoering van de waterschapstaken, de financiële positie en de belastingen bestaat een nauw verband. De omstandigheden in een gebied en de ambities en keuzes van het waterschapsbestuur met betrekking tot de taken hebben invloed op hoe de organisatie er financieel voor staat en de hoogte van de belastingen.

Een uitgebreide themarapportage over dit onderwerp staat in het [WAVES dashboard](#).

We hebben een eigen belastingstelsel dat bijna alle kosten dekt.

Daarmee zijn we voor onze taakuitoefening in financiële zin nauwelijks van andere overheden afhankelijk. Dit zorgt voor voldoende geld voor onze taken, maar brengt ook een grote verantwoordelijkheid met zich mee om naar belastingbetalers en belanghebbenden transparant te zijn in hoe we de middelen besteden. Daarnaast zijn we op het gebied van onze financiën gehouden aan regelgeving. Naast interne *checks en*

balances zien onder andere onafhankelijke accountants en de provincies er als toezichhouders op toe dat we deze regels goed volgen. Met ingang van 2024 hebben alle waterschappen een onafhankelijke rekenkamer die het bestuur adviseert.

We moeten continu investeren. Zo zorgen we ervoor dat onze waterkeringen, waterlopen, gemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en andere waterwerken ook bij veranderende omstandigheden voor hun taak geschikt blijven. Daarom worden de kosten van deze investeringen (afschrijvingen en rente) niet in één keer bij de belastingbetalers in rekening gebracht, maar over de gebruiksperiode uitgesmeerd. Onze investeringsagenda's worden op dit moment vooral bepaald door de klimaatverandering en de daarmee samenhangende veranderende weersomstandigheden, zeespiegelstijging, bodemdaling, verzilting, aangescherpte (Europese) milieunormen en de noodzaak om slagen te maken met de energietransitie en het sluiten van kringlopen.

In 2023 hebben we voor €1,8 miljard geïnvesteerd, bijna € 500 miljoen meer dan in 2021. Verder terugkijkend steeg het volume tussen 2013 en 2015, daalde dit daarna even en was er sinds 2017 jaarlijks sprake van een lichte stijging. De daling na 2015 kwam met name door de afronding van een aantal grote investeringsprogramma's, zoals de eerste stroomgebiedsbeheersplannen op grond van de KRW en de plannen die naar aanleiding van het Nationaal Bestuursakkoord Water zijn uitgevoerd.

Investeringsuitgaven van de waterschappen (2009 - 2023)

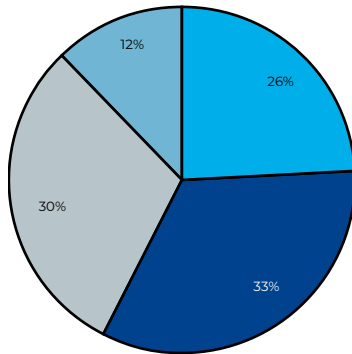

Investerings in waterkeringen vormen het grootste aandeel in ons totale investeringsvolume.

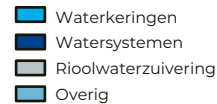
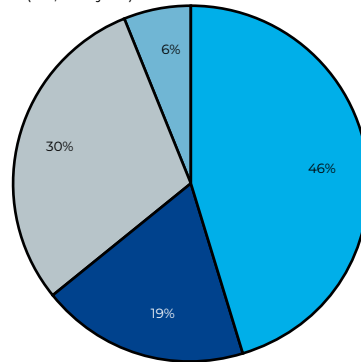
Dat aandeel nam toe van 26% in 2009 tot 46% in 2023. Het gaat daarbij vooral om investeringen in de primaire waterkeringen, waarvan de meeste plaatsvinden als onderdeel van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Sinds 2011 nemen we deel aan de financiering van het HWBP. Sinds 2014 is er sprake van een gezamenlijk programma van het rijk en de waterschappen en leggen we beide de helft van de benodigde financiële middelen in. In 2023 ging het voor de waterschappen om in totaal € 225 miljoen (2021: € 201 miljoen).

Aandeel van de verschillende waterschapstaken in de totale investeringsuitgaven (2009, 2023)

2009 (€ 1,1 miljard)

2023 (€ 1,8 miljard)

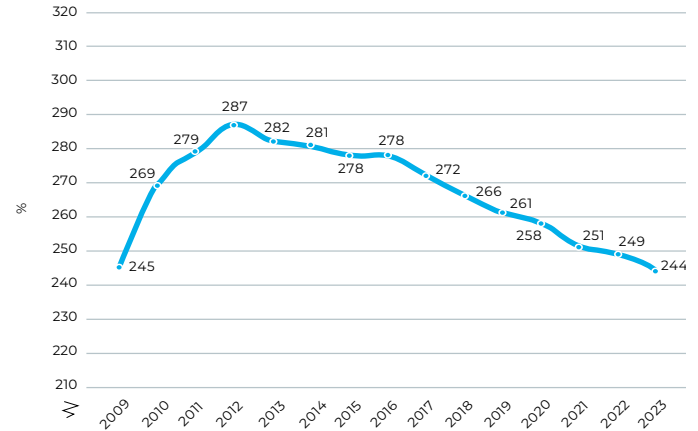

We financieren onze investeringen met leningen. Omdat het om grote bedragen gaat, is het belangrijk dat de mogelijke risico's van die schuld in beeld worden gebracht, worden beheerst en waar nodig financieel worden afgedekt. Meer informatie over de wijze waarop we daar invulling aan geven staat in de themarapportage die beschikbaar is via het [WAVES dashboard 'Financiën'](#).

Onze gemiddelde netto-schuldquote daalt al sinds 2013. Het kengetal 'netto-schuldquote' geeft goed inzicht in de omvang van de leningen van een organisatie. De belastingopbrengsten vormen verreweg onze grootste inkomstenbron en vandaar dat we de omvang van de schuld daar tegen afzetten. Dit is vergelijkbaar met een hypotheek, die vaak tegen het inkomen van de hypotheeknemer wordt afgezet.

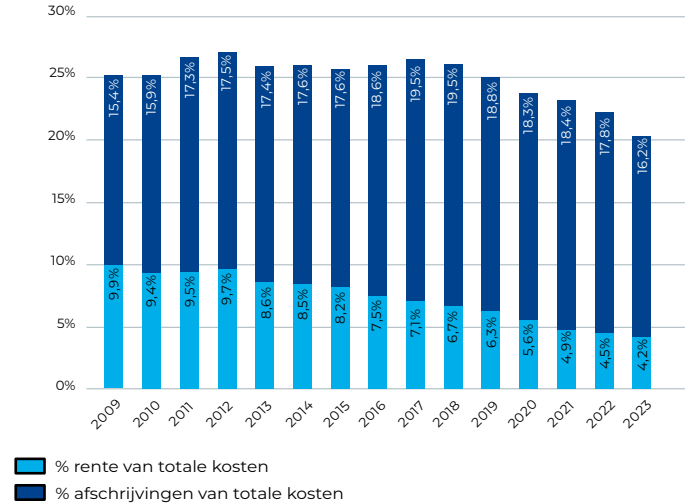
Ontwikkeling van de netto-schuldquote van de waterschappen (2009-2023)

Het aandeel van de kapitaallasten in onze totale kosten daalt sinds 2017. De beïnvloedbare ruimte in onze begrotingen is daarmee toegenomen. Investerings leiden – naast tot schuld – ook tot kosten. Dit zijn afschrijvingen en rente, die samen ook wel kapitaallasten worden genoemd. Deze lasten staan voor langere tijd vast. Hoe kleiner het aandeel van deze vaste lasten in de begroting, hoe meer flexibiliteit er is voor allerlei keuzes, zoals beleidswijzigingen, bezuinigingen en het verbeteren van de financiële positie. Voor alle waterschappen samen geldt dat er sprake is van een daling van het aandeel van de rentekosten en van een toename van het aandeel van de afschrijvingen.

Aandeel van afschrijvingen en rente (kapitaallasten) in totale kosten van waterschappen (2009–2023)

We dekken de risico's van mogelijke calamiteiten ook financieel af. We maken de kans op calamiteiten zo klein mogelijk door beheersmaatregelen te treffen. Als risico's afdoende financieel zijn afgedekt, is er financieel gezien geen groot probleem als zich toch een calamiteit voordoet. Maar als dat niet zo is, bestaat er een kans dat een calamiteit het financiële beeld verstoort en dat burgers en bedrijven daar iets van merken omdat de belastingen moeten worden verhoogd om weer financieel in balans te komen. Door middel van risico-analyses brengen we de mogelijke financiële gevolgen van eventuele calamiteiten in beeld, zodat we die gevolgen goed financieel kunnen afdekken. Zo voorkomen we dat een calamiteit de financiën ernstig verstoort, met grote gevolgen voor de belastingtarieven.

We dekken risico's in financiële zin in eerste instantie af met verzekeringen, met (financiële) voorzieningen en met de post 'onvoorzien' in de begroting. Voor het overblijvende – niet financieel afgedekte deel – bepaalt het bestuur van een waterschap welk bedrag in geval van nood vrijgemaakt moet kunnen worden om gevolgen van calamiteiten te bestrijden. Dit bedrag wordt de 'weerstandscapaciteit' genoemd. Meestal bestaat deze weerstandscapaciteit uit de omvang van de algemene reserve(s) of een deel daarvan.

Ons weerstandsvermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers op te vangen zonder dat de financiële positie ernstig wordt aangetast. Het weerstandsvermogen is een veelgebruikt kengetal om aan te geven of een organisatie in staat is financiële tegenvallers voldoende op te vangen. Wij hadden aan het eind van 2023 een gemiddeld weerstandsvermogen van 2,3. Dat betekent dat we circa 2,3 keer zoveel aan weerstandscapaciteit hadden als (bekende, gekwantificeerde) financiële restrisico's. Onze financiële risico's waren op dat moment gemiddeld genomen dus afdoende afgedekt. Bij een weerstandsvermogen kleiner dan 1 zou dat niet het geval zijn.

Via ons eigen belastingstelsel bekostigen we onze taken grotendeels zelf. Deze afgezonderde bekostiging garandeert dat er voldoende geld is voor de voor Nederland essentiële bescherming tegen overstromingen en goed waterbeheer, zonder dat er financiële concurrentie is met andere overheidstaken. De twee belangrijkste waterschapsbelastingen zijn de watersysteemheffing, waarmee de kosten van waterveiligheid, voldoende en schoon oppervlaktewater worden gedekt, en de zuiveringsheffing, voor de bekostiging van de rioolwaterzuiveringstaak. Voor 18 van de 21 waterschappen geldt dat de uitvoering van de belastingheffing niet door henzelf wordt gedaan maar door een (regionale) uitvoeringsorganisatie, vaak in samenwerking met gemeenten en/of andere waterschappen.

De kosten van het waterbeheer, en daarmee ook de hoogte van de belastingen, verschillen dan ook per waterschap.

Veel factoren hebben invloed op de inrichting van het watersysteem en de uitvoering van de waterschapstaken. Met name de omstandigheden van en in het gebied (veel of weinig water, hoog- of laaggelegen, wel of niet aan zee of aan grote rivieren liggend, grondsoort, en de verhouding tussen landelijk en stedelijk gebied), specifieke eisen en wensen van medeoverheden en belanghebbenden in het gebied, en de keuzes en ambities van de waterschapsbesturen hebben hier invloed op.

We houden de kosten, en daarmee de lasten voor inwoners en bedrijven, zo laag mogelijk.

Dat doen we door te innoveren, samen te werken met andere partijen en doelmatiger te opereren. Gegeven de grote opgaven waar we voor staan zijn lastenstijgingen echter onvermijdelijk. In de tabel hieronder is de hoogte en de ontwikkeling van de gemiddelde belastingdruk in ons land voor vier soorten huishoudens en vier bedrijfstypes weergegeven.

Tabel: Gemiddelde belastingdruk waterschappen¹

(in euro's per huishouden/bedrijf)

	2023	2024 ²	Ontwikkeling
Eenpersoonshuishouden huurwoning, 1 v.e. ³	168	188	+ 11.7%
Eenpersoonshuishouden koopwoning, € 250.000, 1 v.e.	237	265	+ 11.9%
Meerpersoonshuishouden huurwoning, 3 v.e.	300	336	+ 11.8%
Meerpersoonshuishouden koopwoning, € 250.000, 3 v.e.	371	415	+ 11.9%
Agrarisch bedrijf, € 560.000, 50 ha grond, 3 v.e.	4.580	4.760	+ 3.9%
Natuurterrein, 1.000 ha	6.360	6.467	+ 1.7%
Groothandel, € 2.900.000, 7 v.e.	1.197	1.353	+ 13.0%
Productiebedrijf voedingsmiddelen, € 14.600.000, 300 v.e.	23.802	26.903	+ 13.0%

- 1 Het betreft een gewogen gemiddelde waarbij gewogen wordt met de aantallen huishoudens resp. bedrijven die er van dat type in de verschillende waterschappen zijn.
- 2 Bij het berekenen van de lastendruk is rekening gehouden met de waardeontwikkeling van gebouwen. Als de waarde van gebouwen stijgt, laten we het tarief van de watersysteemheffing dalen, en omgekeerd. Hierdoor heeft een stijging of daling van de waarde op zichzelf geen invloed op de lasten die de eigenaar betaalt. De in de eerste kolom opgenomen bedragen zijn de WOZ-waarden van het jaar 2023.
- 3 v.e. staat voor vervuilingseenheid, de gemiddelde hoeveelheid vervuiling van het afvalwater door één persoon.

In de tabel is onder andere te zien dat een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een waarde van € 250.000 in 2024 gemiddeld € 415 betaalt en dat dat € 44 (en 11,9%) meer is dan in 2023.

In de tabel hieronder is de ontwikkeling van de waterschapsbelastingen ook weergegeven voor woningen met WOZ-waarden van € 325.000 en € 400.000.

Tabel: Gemiddelde belastingdruk meerpersoonshuishouden met eigen woning

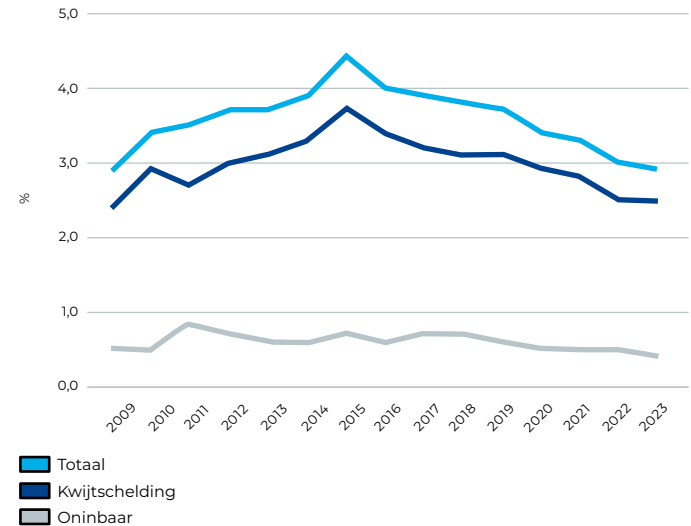
(in euro's)

	2023	2024	Ontwikkeling	Ontwikkeling
Meerpersoonshuishouden koopwoning, € 250.000, 3 v.e.	371	415	44	+11,9%
Meerpersoonshuishouden koopwoning, € 325.000, 3 v.e.	392	439	47	+11,9%
Meerpersoonshuishouden koopwoning, € 400.000, 3 v.e.	413	463	50	+12,0%

In 2023 bleef het aandeel van de waterschapsbelasting dat we kwijtscholden gelijk. De besturen van de waterschappen kunnen de belasting voor sommige huishoudens kwijtscholden. Ze beslissen dan zelf of zij de huishoudens van wie het inkomen beneden een bepaalde grens ligt de mogelijkheid geven om hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk niet te hoeven betalen. Dit bedrag moet dan door de andere belastingplichtigen worden opgebracht. Mede als gevolg van de verslechterde economische situatie nam het bedrag dat de

waterschappen kwijtscholden in de periode tot en met 2015 toe. Sindsdien is een daling zichtbaar. Ook voor gedupeerden die als gevolg van de kinderopvangtoeslagaffaire in financiële problemen zijn gekomen verlenen wij kwijtschelding van schulden als gevolg van de waterschapsbelastingen. Hiervoor worden wij door de rijksoverheid gecompenseerd.

Kwijtescholden en oninbare bedragen, uitgedrukt als aandeel van de opgelegde belastingopbrengst (2009 – 2023)

Nawoord: Duik dieper!

Deze publicatie laat op hoofdlijnen zien hoe het ervoor staat met ons werk. Niet alleen wat betreft de traditionele waterschapstaken, maar ook als het gaat om de bijdrage die wij leveren aan het aanpakken van brede maatschappelijke opgaven. De cijfers in deze rapportage komen grotendeels voort uit de jaarlijkse bedrijfsvergelijking Waterschapsspiegel, uitgevoerd door de Unie van Waterschappen. We doen dit om van elkaar te kunnen leren en daarmee onze eigen resultaten, processen en dienstverlening te kunnen verbeteren. Daarnaast willen we graag transparant zijn over ons werk.

Alle gegevens van de bedrijfsvergelijking Waterschapsspiegel zijn digitaal beschikbaar via www.waterschapsspiegel.nl. Het [WAVES dashboard](#) geeft in één oogopslag toegang tot de belangrijkste indicatoren, met de mogelijkheid om verschillende waterschappen met elkaar – of met een relevante groep – te vergelijken. Per onderwerp is een uitgebreide themarapportage beschikbaar met toelichting en duiding, en via de WAVES databank is het mogelijk om zelf tabellen en grafieken op maat samen te stellen en te delen met andere geïnteresseerden.

Heb je vragen? Bijvoorbeeld over de bedrijfsvergelijkingen van de waterschappen, deze publicatie, of de werking van WAVES? Kijk op www.waterschapsspiegel.nl voor meer informatie of neem contact op via bedrijfsvergelijkingen@uvw.nl. Ook suggesties voor verbeteringen zijn van harte welkom!

Afkortingen

CZV	Chemisch Zuurstofverbruik
DAW	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
DSO (-LV)	(Landelijke Voorziening van het) Digitaal Stelsel Omgevingswet
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
KCAO	Klimaatneutraal en Circulair Assetmanagement en Opdrachtgeverschap
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	Kaderrichtlijn Water
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LNVN	Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NRS	Nationale RioolwaterSurveillance
NV-gebieden	Nutrient verontreinigde gebieden
OLO	Omgevingsloket Online
PFAS	Per- en polyfluoralkylstoffen
PFOS	Perfluorooctaansulfonaten
rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SEB	Schoon en Emissieloos Bouwen
v.e.	vervuilingseenheid
WAVES	Waterschap Analyse- en VerbeterSysteem
WHT	WaterschapsHulpTeam
Wmebv	Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
Woo	Wet open overheid
WOZ-waarde	Waarde volgens de Waardering Onroerende Zaken

Bezoekadres

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

Postadres

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

info@uvw.nl
www.unievanwaterschappen.nl

oktober 2024